

Y Pwyllgor Plant a Phobl Ifanc

Lleoliad:
Ystafell Bwyllgora 1 – y Senedd

Dyddiad:
Dydd Mercher, 15 Ionawr 2014

Amser:
09:15

Cynulliad
Cenedlaethol
Cymru

National
Assembly for
Wales

I gael rhagor o wybodaeth, cysylltwch â:

Marc Wyn Jones
Clerc y Pwyllgor
029 2089 8505
PwyllgorPPI@cymru.gov.uk

Agenda

AGENDA

09.15 – 09.30 – Cyfarfod preifat cyn y prif gyfarfod

1 Cyflwyniadau, ymddiheuriadau a dirprwyon (09.30)

2 Ymchwiliad i ordewdra ymysg plant – Sesiwn dystiolaeth 3 (09.30 – 10.30) (Tudalennau 1 - 7)

Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru
CYP(4)-01-14 – Papur 1

Dr Chris Llewelyn, Cyfarwyddwr Dysgu Gydol Oes
Peter Gomer, Arweinydd Polisiâu Chwaraeon a Gweithgarwch Corfforol
Daisy Seabourne, Rheolwr Polisiâu Dysgu Gydol Oes

3 Ymchwiliad i ordewdra ymysg plant – Sesiwn dystiolaeth 4 (10.30 – 11.30) (Tudalennau 8 - 14)

Llywodraeth Cymru
CYP(4)-01-14 – Papur 2

Mark Drakeford, y Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol
Dr Ruth Hussey, Prif Swyddog Meddygol

4 Papurau i'w nodi

Gwybodaeth ychwanegol gan Gomisiynydd Plant Cymru yn dilyn y cyfarfod ar 6 Tachwedd (Tudalennau 15 - 29)
CYP(4)-01-14 – Papur i'w nodi 3

Llythyr gan Gadeirydd y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus – y wybodaeth ddiweddaraf gan Lywodraeth Cymru ynghylch Adroddiad y Pwyllgor ar Fuddsoddi Cyfalaf mewn Ysgolion (Tudalennau 30 - 48)
CYP(4)-01-13 – Papur i'w nodi 4

Llythyr gan y Gweinidog Addysg a Sgiliau ynghylch cael gwared ar ddarpariaethau AAA o'r Bil Addysg (Cymru) (Tudalennau 49 - 50)
CYP(4)-01-14 – Papur i'w nodi 5

Llythyr gan Jonathan Edwards AS ynghylch y Bil Addysg (Cymru) (Tudalennau 51 - 52)
CYP(4)-01-14 – Papur i'w nodi 6

Llythyr gan y Gweinidog Addysg a Sgiliau ynghylch y Bil Addysg (Cymru) – Rhan 2; Cyngor y Gweithlu Addysg (Tudalennau 53 - 55)
CYP(4)-01-14 – Papur i'w nodi 7

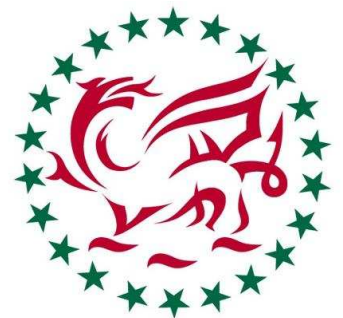
5 Cynnig o dan Reol Sefydlog 17.42 i benderfynu gwahardd y cyhoedd o'r cyfarfod ar gyfer y canlynol:

6 Blaenraglen Waith y Pwyllgor (11.30 – 12.00) (Tudalennau 56 - 67)
CYP(4)-01-14 – Papur Preifat 8 – Y Flaenraglen Waith

CYP(4)-01-14 : Paper 1

Children and Young People
Committee: Inquiry into Childhood
Obesity

January 2014

WLGA • CLILC

INTRODUCTION

1. The Welsh Local Government Association (WLGA) represents the 22 local authorities in Wales, the three national park authorities and the three fire and rescue authorities.
2. It seeks to provide representation to local authorities within an emerging policy framework that satisfies the key priorities of our members and delivers a broad range of services that add value to Welsh Local Government and the communities they serve.
3. The WLGA is guided by a number of key principles which underpin the work of the Association and have helped to shape the response to the inquiry on obesity in children in Wales. The WLGA believes that decisions about services should be taken as close to the point of delivery as possible and that the people and communities using those services should be as engaged as much as possible in their delivery. It is also our belief that local services should be provided within a democratic framework of local accountability.
4. The WLGA recognises that it is the role of the Welsh Government to set the strategic framework and policy direction for services at a national level, and that it is the role of local government to deliver those services taking account of the local circumstances and pressures. It is also recognised that services must be provided within a proportionate but effective regulatory framework to ensure that public resources are used appropriately and that services are delivered effectively and efficiently.
5. The WLGA has consistently argued for an un-hypothecated revenue support grant (RSG) as the best way of funding local government and any new responsibilities or additional burdens placed on local government should be fully costed and appropriately funded.
6. The WLGA recognises that some policy initiatives or strategies need to have funding attached to them for specific periods of time to make sure that they become embedded and are delivered as intended. For this reason, the WLGA, by exception, supports the use of specific grants or the ring fencing of revenue

funding for specified purposes on the understanding that funding will eventually return to the RSG.

7. The WLGA is pleased to be able to respond to the Children and Young People Committee inquiry into childhood obesity. Promoting the well-being of children and young people in Wales is of paramount importance to local authorities and addressing the issue of childhood obesity is seen as a key priority. The recent *Child Measurement Programme for Wales* (2013) shows that during 2011-12 70% of four and five year olds were within the healthy weight range, however, just over 28% were overweight or obese, and in comparison with the rest of the UK Wales has the highest level of childhood obesity. Reducing the number of children who are obese or overweight is essential because the factors which lead to obesity, poor nutrition and lack of exercise, can result in diminished life chances for children and young people which can last into adulthood. In partnership with other public sector agencies, local authorities have a clear role to play in promoting and supporting the well-being of their communities and providing services which enable children and young people to lead healthy and fulfilling lives.

8. It is clear that Wales has a particular issue with childhood obesity and that effectively tackling this issue will require a number of agencies, including local authorities, to work in partnership in line with the strategic priorities of the Welsh Government. The recently published Welsh Government early years and childcare plan, *Building a Brighter Future*, highlights the issue of childhood obesity set within the context of an overall strategy to provide children in Wales with the best possible start in life. The WLGA supports this work and is working closely with Welsh Government to ensure that the strategy is effectively implemented within local authorities. The strategy also details the role that other public sector organisations have to play in order to achieve effective implementation, this includes the health sector. For example, the plan links providing good maternity services and breast feeding support with the implementation of the Healthy Schools (Wales) Measure as part of an overall strategy to address childhood obesity. The WLGA and local authorities in Wales strongly support this collective approach to addressing this issue, as it recognises that multiple interventions are required in order to reduce the number of children and young people in Wales who are obese or overweight.

9. *Building a Brighter Future* also highlights research which suggests that childhood obesity is more prevalent in areas of deprivation in Wales. The Welsh Government's *Tackling Poverty Action Plan* specifically looks at childhood obesity as a proxy measure for deprivation. There are a number of ways in which local authorities play a specific role in addressing this issue, for example through the provision of school meals and in particular providing free school meals for those who are eligible. School food has an important role to play in ensuring that all children and young people are able to access a filling and nutritious meal during their school day. In addition to the health benefits, there is evidence to suggest that children and young people are more likely to engage with learning and have higher levels of concentration if they receive nutritious meal. This is particularly important for children who are not receiving the appropriate levels of nutrition outside of school.
10. It is vital that those who are eligible for free school meals access that service, not only in order to promote improved learning and concentration but also to enable children and young people to access a nutritious and well balanced meal whilst at school. The *Free School Meals Case Study Report*, by Welsh Government in March 2013, specifically investigated stigma around free school meal take up. Pupils in 8 secondary schools in Wales were questioned on what affected their take up of school meals. Each questionnaire asked the pupils if they were entitled to free school meals or not. This was to identify differences in responses between FSM pupils and non FSM pupil. The key findings identified that the main concern for FSM pupils taking up their entitlement was queuing. This report goes into detail about concerns of the children and young people and how a school may overcome some of the issues. The schools census 2011 provides the most recent data on free school meal take up:
- All maintained schools (primary, secondary and special schools) - 84,806 pupils entitled to FSM - 73.85% took up their entitlement on census day.
 - Secondary school – 32,314 pupils entitled to FSM - 68.39% took up their entitlement on census day.
 - Primary school – 39,420 (97.52%) primary pupils took up their free school meal entitlement on census day, in year 2010/11 40,422 pupils were entitled to FSM.

11. Local authorities are working to overcome issues which are a barrier to take up of free school meals and many schools already operate cashless systems in order to try and reduce the stigma associated with free school meals. Local authorities are also looking at the design and layout of dining areas within schools in order to encourage more children and young people to opt for school meals rather than leaving the school site where they are more likely to buy food which does not meet nutritional standards. This work is central to the plans being developed as part of the overall school building improvement programme, 21st Century Schools.
12. The provision of free school meals and ensuring capital investment improves facilities in schools, local authorities and schools are fully engaged in improving the nutritional content of school meals in line with provision in the Health Schools (Wales) Measure. Local authorities have been supported in this work through the Appetite for Life programme which has been managed through the WLGA. A key part of this work has been to support local authorities and schools (including those schools which have opted out of local authority management of school meals) to ensure that meals are meeting the nutritional standards. Central to this work has been providing access to a national wide tool, Saffron, which enables local authorities and schools to easily analyse the nutritional content of meals and ensure that school food is meeting the required standard. This has been a significant piece of work for local authorities and schools in Wales and has resulted in an improvement in the standards of meals being provided in schools. The Appetite for Life team have supported schools and local authorities during this transition period and have provided training to enable them to manage this process and will continue to do so.
13. In order to monitor compliance with the nutritional standards Estyn, when carrying out school inspections, will look at whether the nutritional standards are being met to ensure that children and young people have access to healthy food within the school setting. This information will also now be presented in the annual report from school governors. Both these developments are welcomed by the WLGA.
14. Schools also have a key role in ensuring that children and young people are aware of the factors which contribute to a healthy lifestyle, which includes both good nutrition and the benefits of activity and exercise. Involvement in schemes such as the Healthy Network of Schools has proved to be beneficial

and provides support for teachers when addressing these issues as part of the curriculum. Schools have also been keen to increase participation in sport through involvement with physical activity programmes and it is evident that involvement in sport is increasing in Wales. The Sport Wales, School Sports Survey shows that involvement of sports within a school setting is key to increasing participation in physical activity and also that the vast majority of children and young people in Wales enjoy participating in sport. In addition the survey showed that children and young people have a good understanding of the connection between physical activity and being healthy. The work of Sport Wales showed that participation in physical activity amongst children and young people increased in 2013 to 40% from 28% in 2009. There remained however, a gap in participation levels between boys and girls, although both groups saw an increase in overall involvement in sports and physical activity.

15. The work of local authorities in enabling access to sporting facilities and also to more informal physical activity such as play, is essential if this increase in participation in physical activity is to be maintained. It is the case, however, that local authorities along with the rest of the public sector is facing an unprecedented reduction in the level of funding available to support such services. Many local authorities in Wales are looking for innovative solutions to address these issues, such as working with the voluntary or private sector. Work undertaken by the Institute of Fiscal Studies for the WLGA, however, shows that future funding for local authorities will continue to be put under pressure. This is why it is essential that tackling childhood obesity is seen as the responsibility of a number of public sector agencies including schools and local authorities.

16. Research indicates that interventions based in schools alone will only have a limited impact on the levels of childhood obesity. Lifestyle choices within the home have a far greater impact on overall levels of obesity. Local authorities have a role to play in providing broad public health messages about healthy lifestyles and also via more targeted services through initiatives such as Families First and Flying Start. Both of these programmes are aimed at providing support for families which includes parenting support and working with families to provide a safe and healthy environment for children. Ensuring that parents are aware of how to create this sort of environment, including providing appropriate nutrition for children, is an essential part of these

schemes. Flying Start in particular targets families who live in areas of deprivation.

17. Local authorities continue to be committed to ensuring that children and young people in Wales are given every opportunity to fulfil their potential and it is recognised that tackling the issue of childhood obesity is an essential part of this work. The WLGA and local authorities recognise that reducing the level of childhood obesity in Wales can only be achieved through joint working with other agencies including the health service and the voluntary sector, and also through working with children, young people and families across Wales.

For further information please contact:

Dr Chris Llewelyn
chris.llewelyn@wlga.gov.uk

Welsh Local Government Association
Local Government House
Drake walk
Cardiff
CF10 4LG

Tel:029 2046 8600

Eitem 3

CYP(4)-01-04 – Papur 2

Y Pwyllgor Plant a Phobl Ifanc

Dyddiad: Dydd Mercher 15 Ionawr 2014

Lleoliad: Ystafell Bwyllgor, Senedd, Cynulliad Cenedlaethol Cymru

Teitl: Sesiwn Graffu ar Ordewdra ymysg Plant

Diben:

Mae'r papur hwn yn darparu tystiolaeth ar gyfer ymchwiliad y Pwyllgor Plant a Phobl Ifanc ar ordewdra ymysg plant.

Mae'r papur tystiolaeth yn bwrw golwg ar y canlynol:

- Maint y broblem, yr her o ostwng lefel gordewdra ymysg plant yng Nghymru a'r rhwystrau i wneud hynny;
- Dulliau presennol o ostwng lefel gordewdra ymysg plant;
- Sut i fynd i'r afael â'r broblem o ordewdra ymysg plant yng Nghymru yn y dyfodol.

Maint y broblem:

Mae unigolyn yn mynd yn ordew os yw'n bwyta ac yfed mwy na gofynion egni metabolaeth y corff dros gyfnod hir. Mae gordewdra'n effeithio ar allu unigolyn i gymryd rhan mewn gweithgareddau bob dydd, yn ogystal â chael effeithiau byrdymor a hirdymor ar ei iechyd. Yn y tymor byr, gall gordewdra effeithio ar les ac ansawdd bywyd unigolyn, ac mae problemau iechyd hirdymor yn cynnwys perygl cynyddol o gael clefyd coronaidd y galon a strôc. Yn ogystal, mae pobl ordew yn fwy tebygol o ddatblygu diabetes math 2 a rhai mathau o ganser.

Mae afiechydon sy'n gysylltiedig â gordewdra yn rhoi baich ariannol sylweddol ar wasanaethau. Amcangyfrifir bod gordewdra'n costio dros £73 miliwn i'r GIG yng Nghymru, ac mae'r ffigur hwn yn codi i bron i £86 miliwn o gynnwys pobl sydd dros bwysau. Yn 2008/09, gwariwyd rhwng £1.4 miliwn ac £1.65 miliwn bob wythnos yn trin clefydau a achoswyd gan ordewdra, sef rhwng £25 a £29 y pen yng Nghymru a rhwng 1.3% ac 1.5% o gyfanswm y gwariant ar ofal iechyd.

Yn ôl adroddiad yr UK Government Office for Science Foresight, mae'r cynnydd mewn lefelau gordewdra yn ganlyniad i ffyrdd modern o fyw yn deillio o newidiadau mewn patrymau gwaith, trafniadaeth, dulliau cynhyrchu bwyd a gwerthiant bwyd. Mae'r diagram *obesity system influence* yn yr adroddiad hwn ynghlwm yn **Atodiad 1**.

Mae cyfran yr oedolion yng Nghymru sydd dros bwysau neu'n ordew wedi cynyddu ychydig dros y 5 mlynedd ddiwethaf, o 57% yn 2008 i 59% yn 2012 (Arolwg Iechyd Cymru). Mae'r arolwg hwn hefyd yn nodi bod 23% o oedolion bellach yn ordew, o gymharu â 21% yn 2008. Mae lefelau gordewdra yn uwch ym mhob grŵp oedran yn yr ardaloedd mwyaf difreintiedig, gyda chyfraddau gordewdra ymysg oedolion yn amrywio o 28% yn yr ardaloedd mwyaf difreintiedig i 18% yn yr ardaloedd lleiaf difreintiedig.

Er mwyn gwella data, cyflwynwyd Rhaglen Mesur Plant Cymru (CMP) i sicrhau bod plant oedran derbyn (4 a 5 oed) yn cael eu pwyso a'u mesur yn yr un modd ledled Cymru. Yn sgil y Rhaglen hon, ym mlwyddyn academaidd 2011/12 nodwyd bod bron i dri o bob deg (28.2%) o blant oedran derbyn dros bwysau neu'n ordew, gydag un o bob wyth (12.5%) yn ordew. Mae data arall gan Arolwg Iechyd Cymru yn dangos nad yw cyfraddau dros bwysau a gordewdra ymysg plant (2-15 oed) wedi newid rhyw lawer ers 2008, gyda ffigur o 34% o gymharu â 33% bum mlynedd yn ôl.

Yn fwy cadarnhaol, dangosodd Cerdyn Adrodd diweddar gan Swyddfa Ymchwil UNICEF, sy'n dangos lles plant mewn 29 o wledydd cyfoethog, mai dim ond Gwlad Belg, Ffrainc, Sbaen a'r Deyrnas Unedig a brofodd ostyngiad yng nghanran y plant 11, 13 a 15 oed sydd

dros bwysau rhwng 2001/2002 a 2009/2010.

O ystyried bod dros hanner y plant gordew yn debygol o dyfu i fyny i fod yn oedolion gordew, mae cynnal deiet iach a chytbwys yn ystod y blynyddoedd cynnar yn hollbwysig. Fodd bynnag, rydym yn gwybod nad yw digon o bobl yn dilyn canllawiau cenedlaethol ar yr hyn a ystyrir yn ddeiet iach a chytbwys h.y. cyfyngu ar halen, siwgr a braster dirlawn a bwyta mwy o ffrwythau a llysiau. Mae hyn yn glir o ganfyddiadau Arolwg Iechyd Cymru sy'n dangos bod 59% o blant (4-15 oed) yn dweud eu bod yn bwyta ffrwythau bob dydd a 50% yn dweud eu bod yn bwyta llysiau bob dydd. Yn ogystal, mae arolwg diweddaraf Ymddygiad Iechyd mewn Plant Oedran Ysgol (HBSC) yn dangos bod plant Cymru'n bwyta llai o ffrwythau a llysiau na phlant yng Ngogledd America a'r rhan fwyaf o wledydd Ewrop.

Yn ogystal, nid yw lefelau gweithgarwch corfforol ymysg plant cystal ag y gallent fod ac mae'r lefelau hynny wedi bod yn gymharol sefydlog ers 2007. Mae gwybodaeth o arolwg HBSC 2009/10 yng Nghymru yn dangos mai dim ond ychydig dros draean (35%) o ferched a hanner (53%) o fechgyn 11 i 16 oed sy'n dweud eu bod yn gwneud gweithgarwch corfforol egniol am o leiaf 60 munud y dydd, bum niwrnod neu fwy yr wythnos. Mae'r canrannau hyn yn gostwng yn ôl grŵp oedran, gyda'r gostyngiad yn arbennig o amlwg ymysg merched. Ym mlwyddyn 7, mae 42% o ferched yn dweud eu bod yn gwneud gweithgarwch corfforol egniol, ond mae'r ffigur hwn yn gostwng i 28% erbyn blwyddyn 11. Ar y cyfan, mae ffigurau Cymru'n debyg i gyfartaledd HBSC ar draws pob gwlad dan sylw yn y tri grŵp oedran a arolygwyd.

Yn fwy cadarnhaol, mae Arolwg Chwaraeon Ysgol 2013 yn dangos bod nifer y bobl ifanc sy'n cymryd rhan mewn chwaraeon neu weithgarwch corfforol deirgwaith neu fwy yr wythnos wedi codi'n sylweddol o 27% yn 2011 i 40% yn 2013. Mae'r arolwg hefyd yn dangos bod 92% o ddisgyblion yn mwynhau Addysg Gorfforol, gyda 60% yn dweud eu bod 'wrth eu boddau' â'r pwnc.

Dull presennol

Ar ddechrau tymor y Llywodraeth hon, cydnabuwyd bod gordewdra yn her genedlaethol allweddol yn y Rhaglen Lywodraethu. Yn ogystal, mae'r angen am weithredu ar y cyd ar ordewdra yn rhan o ddogfennau strategol ehangach, gan gynnwys *Law yn Llaw at Iechyd*, *Ein Dyfodol Iach* a'r gyfres o adroddiadau blynyddol gan y Prif Swyddog Meddygol. Mae dogfennau o'r fath wedi amlygu'r angen i gymryd camau amlweddol i fynd i'r afael â gordewdra ymysg plant. Mae enghreifftiau o waith yn cynnwys:

Camau gweithredu yn ystod beichiogrwydd – Mae iechyd ac ymddygiad rhieni, yn enwedig mamau, yn dylanwadu'n sylweddol ar iechyd a lles plentyn. I gydnabod hyn, mae'r Weledigaeth Strategol ar gyfer y Gwasanaethau Mamolaeth (Medi 2011) yn canolbwyntio ar wella iechyd menywod a'u babanod yn ystod beichiogrwydd a'r enedigaeth. Mae'n cynnwys camau i wella data ac adroddiadau mewn perthynas ag ennill pwysau yn ystod beichiogrwydd fel bod Byrddau Iechyd yn glir ynglŷn â maint yr her, ynghyd â sefydlu mentrau i helpu menywod i ennill pwysau iach yn ystod beichiogrwydd.

Camau gweithredu yn ystod y blynyddoedd cynnar – Y llynedd, lansiodd Llywodraeth Cymru *Adeiladu Dyfodol Mwy Disglair: Cynllun Blynyddoedd Cynnar a Gofal Plant* er mwyn sicrhau cydlyniant ar draws gwahanol bolisïau a rhaglenni sy'n effeithio a dylanwadu ar y blynyddoedd cynnar (cyn y geni tan 7 oed). Mae hyn yn cynnwys sicrhau bod plant yn cynnal pwysau normal trwy'r camau gweithredu canlynol:

- Y Rhaglen Bwydo ar y Fron sy'n ceisio cynyddu cyfraddau bwydo ar y fron a lleihau anghydraddoldeb ym maes bwydo ar y fron.
- Dechrau'n Deg, sef rhaglen amlddisgyblaethol sy'n darparu cyfres gyffredinol o hawliau i bob plentyn dan 4 oed a'u teuluoedd mewn ardaloedd daearyddol a

dargedir. Mae maeth a deiet y teulu yn rhan annatod o'r rhaglen, sy'n codi ymwybyddiaeth rhieni o bwysigrwydd deiet cytbwys a'r angen am brydau rheolaidd a byrbrydau iach.

- Teuluoedd yn Gyntaf, a gyflwynwyd ym mhob awdurdod lleol o fis Ebrill 2012 ymlaen. Un o'i hamcanion yw sicrhau bod plant, pobl ifanc a theuluoedd yn iach ac yn mwynhau bywyd llesol. Mae'n ofynnol i bob awdurdod lleol adrodd ar gynnydd a wnaed yn erbyn dangosyddion penodedig, gan gynnwys un sy'n edrych ar gyfran y plant mewn dosbarth derbyn sydd dros bwysau neu'n ordew. Mae llawer o awdurdodau lleol hefyd yn hyrwyddo gweithgareddau corfforol a maethol trwy'r rhaglen hon, gan gynnwys cymorth i deuluoedd y nodwyd bod ganddynt lawer o anghenion iechyd ychwanegol, megis gordewdra.
- Y Cynllun Cyn-ysgol iach a Chynaliadwy, sy'n darparu canllawiau i greu amgylcheddau iachach ar gyfer y blynyddoedd cynnar. Mae hefyd yn darparu dangosyddion ar gyfer gwaith ar draws pynciau iechyd, gan gynnwys maeth a gweithgarwch corfforol/chwarae gweithredol. Ar hyn o bryd, mae 507 o leoliadau cyn-ysgol ar draws pob ardal awdurdod lleol yn cymryd rhan weithredol yn y cynllun.

Camau gweithredu mewn ysgolion – Lansiwyd Cynllun Gweithredu Blas am Oes yn 2008, a oedd yn amlinellu safonau bwyd, diod a maetholion i sicrhau bod y bwyd a ddarperir mewn ysgolion yn iach a chytbwys ac na fyddai byrbrydau a diodydd heb lawer o werth maethol, os o gwbl, ar gael. Mae Rheoliadau Bwyta'n Iach mewn Ysgolion (Gofynion a Safonau Maeth) (Cymru) 2013, a ddaeth i rym ym mis Medi, yn gosod Dyletswydd Statudol ar Awdurdodau Lleol yng Nghymru i sicrhau bod pob ysgol a gynhelir yn cydymffurfio â safonau maeth Blas am Oes. Roedd Cymru hefyd ar flaen y gad pan gyflwynodd frecwast am ddim mewn ysgolion yn 2004, gyda'r bwriad o wella ansawdd bywyd pobl ifanc sy'n byw yng Nghymru a lleihau anghydraddoldebau iechyd yn sgil deiet gwael. Ar hyn o bryd, mae 79% o'r ysgolion cynradd a gynhelir yng Nghymru yn cynnig brecwast am ddim. Lansiwyd Cynlluniau Ysgolion iach - Rhwydwaith Cymru (WNHSS) ym mis Medi 1999 i annog datblygiad cynlluniau ysgolion iach lleol o fewn fframwaith cenedlaethol. Mae'r Fframwaith yn hyrwyddo dull ysgol gyfan o ymdrin â saith pwnc iechyd, gan gynnwys bwyd a ffitrwydd. Ar hyn o bryd, mae dros 99% o ysgolion yn cymryd rhan weithredol mewn cynlluniau ysgolion iach lleol.

Lori gymalog gyda phedair cegin llawn cyfarpar yw'r Bws Coginio (TCB). Fe'i lansiwyd ym mis Mehefin 2006 ac mae'n ymweld ag ysgolion cynradd ledled Cymru, gan roi blaenoriaeth i ysgolion mewn ardaloedd Cymunedau yn Gyntaf. Mae athrawon TCB yn darparu gwersi coginio sy'n para 90 munud i ddisgyblion a sesiynau hyfforddi athrawon ar gyfer staff ysgol a chymunedol. Rhwng ei sefydlu yn 2006 a mis Mehefin 2012, aeth bron i 30,000 o ddisgyblion i ddosbarthiadau'r Bws Coginio ledled Cymru a chafodd dros 3,000 o athrawon eu hyfforddi.

Camau gweithredu yn y gymuned – Lansiwyd Newid am Oes Cymru, ymgyrch marchnata cymdeithasol, yn 2010 fel rhan o ymateb ehangach Llywodraeth Cymru i helpu pobl i gyrraedd a chynnal pwysau corff iach, i fwyta'n iach ac i fod yn gorfforol egnïol. Cynulleidfa darged Newid am Oes Cymru ar gyfer yr 18 mis cyntaf oedd teuluoedd â phlant, yn enwedig y rhai â phlant o oedran ysgol gynradd. Hyd yma, mae dros 76,000 o bobl wedi cofrestru ar gyfer y rhaglen.

Rhaglen gymunedol seiliedig ar dystiolaeth ar gyfer teuluoedd a ddarperir gan staff cymwys ar draws gwasanaethau Iechyd ac Awdurdod Lleol yw MEND (*'Mind, Exercise, Nutrition, Do It'*). Targed y contract presennol yw cyrraedd 1,000 o blant a'u teuluoedd bob blwyddyn.

Nod y rhaglen Cymunedau yn Gyntaf yw helpu i gau'r bylchau addysg/sgiliau, economaidd ac iechyd rhwng ein hardaloedd mwyaf difreintiedig ac ardaloedd mwy cefnog. Un o'i hamcanion strategol yw sicrhau "Cymunedau iachach". Mae llawer o'r gweithgarwch o dan y faner hon yn canolbwyntio ar gefnogi ac annog bwyta'n iach ac ymarfer corff. Er enghraifft,

mae Gemau Stryd, sefydliad sy'n gweithio mewn cymunedau difreintiedig yn ennyn diddordeb pobl ifanc mewn gweithgareddau chwaraeon, wedi'i ariannu i gynnal prosiectau yn ardaloedd clwstwr Cymunedau yn Gyntaf ledled Cymru.

Camau gweithredu ar hyfforddiant – Gwasanaeth Cymru gyfan sy'n ceisio gwella gallu cymunedau i gefnogi bwyta'n iach ac atal diffyg maethiad yw Sgiliau Maeth am Oes. Mae'n gweithredu ym mhob bwrdd iechyd, a bydd deietegwyr yn ceisio sicrhau bod gan staff cymunedol, gwirfoddolwyr ac arweinwyr cyfoedion y wybodaeth a'r sgiliau sydd eu hangen arnynt i ymgorffori negeseuon maeth yn eu gwaith, cefnogi mwy o bobl leol fel gweithwyr bwyd cymunedol a chryfhau mewnbyn maeth a bwyd cymunedol ym maes anghydraddoldebau iechyd. Erbyn diwedd mis Mawrth 2013, roedd 153 o gyrsiau sgiliau maeth achrededig lefel 2 wedi'u darparu i 1,725 o aelodau staff.

Gwerthuso – Yn ddiweddar, aeth Iechyd Cyhoeddus Cymru ati i gynnal adolygiad o amryw o'r rhaglenni gwella iechyd hyn er mwyn asesu eu cynaliadwyedd, eu gwerth am arian ac a ydynt yn cyflawni canlyniadau â blaenoriaeth sy'n cyd-fynd â pholisïau cenedlaethol. O'r rhaglenni sy'n mynd i'r afael â bod dros bwysau a gordewdra, y Bws Coginio oedd yr unig un yr ystyriwyd bod angen ei hailwampio.

Mae'r gwaith a amlinellir uchod wedi'i gefnogi gan ddatblygiad Llwybr Gordewdra Cymru Gyfan. Mae'r Llwybr hwn, a lansiwyd yn 2010, yn helpu Byrddau Iechyd, sy'n gweithio mewn partneriaeth ag Awdurdodau Lleol a rhanddeiliaid allweddol, i drefnu gwasanaethau, gweithgarwch amlasiantaethol trawsadrannol a pholisïau lleol ar gyfer plant ac oedolion. Mae'r Llwybr yn cynnwys pedair haen (gweler **Atodiad 2**) ond, ar gyfer plant, mae'r ffocws wedi bod ar fesurau ataliol yn bennaf, ac eithrio rhaglen MEND.

Rydym yn ymwybodol bod Byrddau Iechyd Lleol yn defnyddio pob math o wahanol ddulliau i geisio mynd i'r afael â gordewdra. Mae'r ffocws ar ordewdra ymysg plant yn amrywio o ardal i ardal ac, ar hyn o bryd, mae tri bwrdd iechyd wrthi'n sefydlu grwpiau strategaeth gordewdra ymysg plant er mwyn datblygu camau gweithredu yn y maes hwn.

Cyfeiriad i'r dyfodol

Mae gordewdra'n fwy na phroblem iechyd ac ni fydd modd ei datrys trwy ddibynnu ar newid ymddygiad unigol yn unig. Bydd dull llwyddiannus yn gofyn am gydweithredu ar draws llywodraeth er mwyn gwneud newidiadau sylweddol, cynaliadwy i'n hamgylchedd byw er mwyn symud o ddiwylliant sy'n caniatáu ac annog ennill pwysau i ddiwylliant sy'n hyrwyddo dewisiadau iach a phwysau iach i bawb. Felly, bydd angen i ni adeiladu ar y gwaith trawsadrannol sydd wedi arwain at, er enghraifft:: datblygu ysgolion iach; datblygu *Adeiladu Dyfodol Mwy Disglair: Cynllun Blynnyddoedd Cynnar a Gofal Plant*; a *Creu Cymru Egniol*.

Mae rhaglen ddeddfwriaethol y Llywodraeth yn darparu amryw o gyfleoedd i gryfhau ein hymdrechion i helpu pobl i gyrraedd a chynnal pwysau iach. Mae cynnydd eisoes wedi'i wneud gyda Deddf Teithio Llesol (Cymru), sydd â'r nod o alluogi pobl i gerdded a beicio a theithio trwy ddefnyddio dulliau mwy egniol. Ar hyn o bryd, rydym yn archwilio dewisiadau i wella iechyd a lleihau anghydraddoldebau iechyd i'w cynnwys yn ein Bil Iechyd y Cyhoedd. Fodd bynnag, mewn rhai meysydd nid oes gan Gymru'r pwerau angenrheidiol i weithredu ac, yn yr achosion hyn, byddwn yn parhau i lobio llywodraeth y DU i gymryd camau, yn ôl yr angen.

Mae angen hefyd i ni sicrhau ein bod yn ystyried pob oedran, o feichiogrwydd hyd nes y bydd yr unigolyn yn oedolyn. Mae iechyd ac ymddygiad rhieni, yn enwedig mamau, yn dylanwadu'n fawr ar iechyd a lles plentyn. Rydym yn gwybod pa mor anodd yw hi i drin gordewdra. Mae tystiolaeth yn awgrymu bod menywod sydd eisoes dros bwysau yn debygol o ennill llawer o bwysau yn ystod beichiogrwydd, gan ei gwneud hi'n anoddach iddynt ddychwelyd i'w pwysau cyn y beichiogrwydd. Os yw'r baban yn ferch, yn tyfu i fyny'n ordew ac yn beichiogi, bydd y cylch yn dechrau eto.

Felly, mae angen gwell ymgysylltu i helpu menywod beichiog i fabwysiadu ffyrdd iachach o fyw. Mae angen i ni adeiladu ar waith gyda bydwragedd i'w helpu i wella'u dulliau o annog menywod i newid eu hymddygiad, efallai trwy ddefnyddio rhaglen ymyrraeth fer sy'n defnyddio'r model "*Have a Word*" llwyddiannus a ddatblygwyd i fynd i'r afael â chamddefnyddio alcohol. Mae hyn yn cynnwys cynyddu'r cyfraddau bwydo ar y fron i sicrhau'r dechrau gorau posibl i fywyd y plentyn.

Yn wir, mae angen i ni wella'r ddealltwriaeth a'r defnydd o faeth da a gweithgarwch corfforol trwy sicrhau isafswm ar gyfer lefelau addysg maeth a llythrennedd corfforol i staff, er enghraifft, mewn cyrsiau gofal plant.

Fel Llywodraeth, rydym yn gallu gosod y cyfeiriad ond mae'n hollbwysig hefyd bod ein gwasanaethau'n gweithio gyda'i gilydd yn well er mwyn gwella cyfraddau gordewdra yng Nghymru. Mae Grŵp Gorchwyl a Gorffen Atal Gordewdra ymysg Plant, sy'n cynnwys cynrychiolwyr o'r prif asiantaethau statudol a'r trydydd sector, wedi bod yn archwilio sut y gall y gwasanaeth cyhoeddus gyfrannu at gamau gweithredu mwy llwyddiannus yn y maes hwn, a bydd yn cyflwyno adroddiad yn gynnar y flwyddyn nesaf.

Bydd ysgolion yn parhau i fod yn hollbwysig i'n hymdrechion i wella lefelau gweithgarwch corfforol a maeth yn ein cymunedau. Mae'r Cyfnod Sylfaen ar gyfer plant 4-7 oed wedi'i adeiladu ar yr egwyddor o chwarae gweithredol. Mae Rheoliadau Bwyta'n Iach mewn Ysgolion 2013 yn cefnogi gwella deiet yn ystod y diwrnod ysgol. Mae'n bwysig i ni ystyried a oes modd efelychu'r gwaith da hwn mewn lleoliadau cyn ysgol a chymunedol eraill. Yn ogystal, aeth Tanni Grey-Thompson ati i adolygu Addysg Gorfforol yn y cwricwlwm ysgol a chynhyrchu adroddiad a argymhellodd y dylai Addysg Gorfforol ddod yn bwnc cwricwlwm craidd. Mae hyn yn cael ei gynnwys yn ail gam yr adolygiad cwricwlwm presennol.

Gan fod gan ordewdra raddiant cymdeithasol clir a pharhaus, mae angen cynyddu'r ffocws ar ardaloedd difreintiedig ar ben y gwaith sydd eisoes yn cael ei gyflawni. Mae gan gymunedau gyfraniad pwysig i'w wneud yma ac mae'n bwysig ein bod yn annog y cymunedau eu hunain i gymryd camau i fynd i'r afael â gordewdra ymysg plant ac yn helpu lle gallwn wneud hynny. Gellir cyflawni hyn trwy ddulliau cyd-gynhyrchu, sydd, oherwydd eu natur, yn gallu ennyn ymdeimlad o reolaeth a grymuso i'r gymuned.

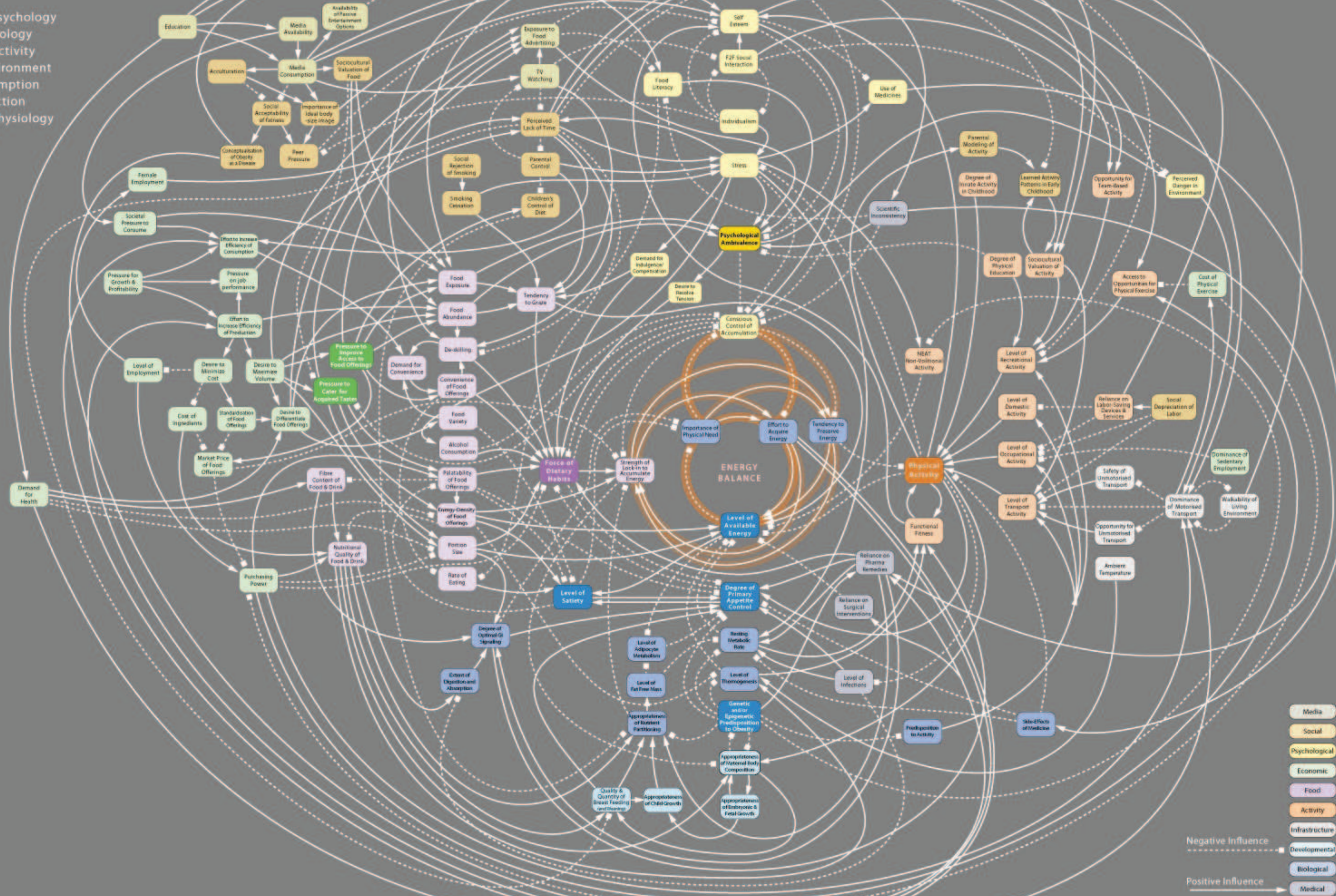
Fel y nodwyd, gall Llywodraeth, gwasanaethau a'r cyhoedd weithio gyda'i gilydd i wella iechyd yng Nghymru, ond mae angen i ni fod yn glir bod yna gyfrifoldeb dwyochrog; fel dinasyddion dylai pob un ohonom ofalu am ein hiechyd ein hunain. Felly, mae cyfathrebu effeithiol â'r boblogaeth yn hollbwysig. Mae angen i ni sicrhau bod ein negeseuon iechyd cyhoeddus yn fwy perthnasol a hygyrch a chychwyn deialog ddwyffordd a fydd yn cael effaith wirioneddol.

shift^D Obesity System Influence Diagram

Full Map

- Clusters
- Core Loop
- Individual Psychology
- Social Psychology
- Individual Activity
- Activity Environment
- Food Consumption
- Food Production
- Individual Physiology
- Physiology

Tudalen 13

- Media
 - Social
 - Psychological
 - Economic
 - Food
 - Activity
 - Infrastructure
 - Developmental
 - Biological
 - Medical
- Negative influence (dashed line)
- Positive influence (solid line)

Minimum service requirements

Level 4 Specialist medical and surgical services

Targeted gateway - one to one
MDT support

Level 3

Specialist
MDT weight
management
services

Targeted gateway - dietetic and physical
activity support

Level 2

Community and
primary care weight
management services

Targeted gateway -Community
Intervention for overweight/obese

Level 1

Community based
prevention and early
intervention (self care)

BMI / waist circumference
Co-morbidity

Tudalen 14

BMI / waist circumference
Complexity

Level 4- Specialist medical and surgical services (including bariatric surgery)

- Intensive physician led specialist obesity management by multi disciplinary team of expert practitioners
- Access to specialist assessment and surgery at a bariatric surgery centre offering a choice of surgical interventions
- Provision of specialist long term post operative follow up and support with agreed criteria for discharge back to levels 2

Targeted one to one, physician led, intermediate or secondary care multi disciplinary team intervention (if level 3 interventions exhausted)

Level 3 – Specialist multi disciplinary team weight management services

- Specialist weight management services e.g. multi disciplinary weight management clinics in the community, intermediate or secondary care and dietetic weight management programmes that incorporate physical activity and behavioural change components
- Pharmacological interventions initiated by physicians, supported by targeted programmes

Targeted dietetic and physical activity weight management intervention (if level 2 interventions exhausted)

Level 2 – Community and primary care weight management services

- Identification of people who are overweight /obese with risk factor
- Primary care weight management services
- Community based weight management programmes referred into by primary care

Community Intervention for overweight/obese (if level 1 interventions exhausted)

•Level 1 – Community based prevention and early intervention (self care) All

- relevant policies to incorporate the health agenda and contribute to the creation of an environment that supports/promotes a healthy weight
- Lifestyle advice and information, signposting to public health interventions/services
 - Combined nutrition and physical activity programmes in key settings
 - Opportunities across settings/age groups to develop skills/knowledge on healthy eating and physical activity
 - Self referral and opportunistic community based weight management programmes that meet best practice guidelines

Papur i'w Nodi - Ymateb gan swyddfa Comisiynydd Plant Cymru

Mae'r dogfennau canlynol wedi'u derbyn o swyddfa Comisiynydd Plant Cymru mewn ymateb i'r wybodaeth ychwanegol nad oedd yr Aelodau'n gallu gofyn amdani yn ystod cyfarfod y Pwyllgor Plant a Phobl Ifanc ar 6 Tachwedd.

Mae'r wybodaeth atodedig yn ymwneud â'r canlynol:

- Atodiad 1. Costau gweinyddol a gweithdrefnau cyfrifyddu y swyddfa dros y ddwy flynedd diwethaf;
- Atodiad 2. Manylion penodol am y broses Aseidiadau o'r Effaith ar Hawliau Plant;
- Atodiad 3. Rhagor o fanylion am waith y Comisiynydd ar fynediad i blant a phobl ifanc anabl mewn addysg prif ffrwd, unedau cyfeirio disgyblion a gwyliau byr;
- Atodiad 4. Cytunodd y Comisiynydd i roi papur briffio i'r Pwyllgor ar ddarparu gwasanaethau CAMHS.

Comisiynydd Plant Cymru Cyfrifon 2012/13

Yn ystod fy sesiwn o dystiolaeth ddydd Mercher 6 Tachwedd, gofynnodd y Pwyllgor am eglurhad ynghylch y cynnydd yng nghyfanswm fy nghostau gweinyddol, rhwng 2012-13 a 2011-12.

Cyfanswm y Gwariant:

Rydym yn parhau i ymdrechu i wneud arbedion blwyddyn ar ôl blwyddyn gan sicrhau ein bod ni'n rhoi blaenoriaeth y gwariant ar weithgareddau i blant a phobl ifanc. Yn 2012/13 roedd dros 69 y cant o gyfanswm fy ngwariant yn ymwneud yn uniongyrchol â chostau staff; a bod 15 y cant arall yn gysylltiedig â staffio, er enghraifft, taliadau prydles ar adeiladau ac ati.

Bu cynnydd o £127,000 yn fy ngwariant ar staff a'm gwariant gweinyddol arall rhwng 2012-13 a'r flwyddyn flaenorol. Dengys dadansoddiad pellach o'r cynnydd hwn fod:

- Y gwariant ar gostau staff wedi cynyddu £89,000; a bod
- Y gwariant ar gostau gweinyddol eraill wedi cynyddu £38,000.

Costau Staff:

Yn ystod 2012-13 cynyddodd gwariant fy swyddfa ar gostau staff yn sgîl nifer o ffactorau, oedd yn cynnwys:

- Cynnydd mewn y nifer yr aelodau staff (25.2 yn 2012/13 o gymharu a 22.6 yn 2011/12).

Roedd y rhain yn cynnwys darparu staff ychwanegol yn ystod absenoldebau mamolaeth; a darparu staff asiantaeth ar gyfer y gwaith ychwanegol yn dilyn yr honiadau ynghylch achosion hanesyddol o gam-drin yng Ngogledd Cymru.

- Newidiadau i rwymedigaethau contractiol presennol yng nghyswllt telerau ac amodau staff, gan gynnwys cyfraniadau pensiwn.

Costau Gweinyddol Eraill:

Yn ystod y cyfnod hwn, roedd gwariant ar gostau gweinyddol eraill wedi cynyddu'n gyffredinol tra bod arbedion wedi cael eu gwneud yn erbyn rhai llinellau yn y gyllideb.

Cafodd buddsoddiad ei wneud yn y meysydd canlynol er mwyn cefnogi amcanion arbennig:

- Datblygu gwefan benodol i gefnogi fy ngwaith i wella delwedd plant a phobl ifanc www.seemedymafi.org.uk
- Ailddatblygu'r wefan Llysgenhadon Gwych er mwyn estyn fy nghynllun Llysgenhadon Gwych www.superambassadors.org.uk

Costau ychwanegol cysylltiedig â'r honiadau ynghylch achosion hanesyddol o gam-drin yng Ngogledd Cymru, gan gynnwys cyngor cyfreithiol.

Rheolaeth Ariannol:

Fel Swyddog Cyfrifyddu, rwyf yn gyfrifol am adolygu effeithiolrwydd y system o lywodraethu ar gyfer gwaith fy swyddfa. Mae fy Adroddiad Blynnyddol yn cynnwys adolygiad ariannol a datganiad o'n cyfrifon. Rhoddwyd barn ddiamed gan Archwilydd Cyffredinol Cymru mewn perthynas â fy 2012-13 Cyfrifon Blynnyddol a ni godwyd unrhyw bryderon sylweddol yn y Llythyr Rheoli Blynnyddol. Mae fy archwilwyr mewnol wedi darparu sicrwydd fy mod i wedi sefydlu system gadarn o reolaeth fewnol a ddylai galluogi i mi gyflawni fy mlaenoriaethau.

Bydd fy swyddfa yn parhau i ymdrechu ar gyfer gwelliant parhaus yn ein systemau mewnol ac i fynd i'r afael ag unrhyw faterion wrth iddynt godi. Byddwn hefyd yn sicrhau bod yr holl waith a wnawn yn cydymffurfio ag arfer gorau, tra'n anelu i gyflawni newidiadau cadarnhaol a pharhaol ym mywydau plant a phobl ifanc yng Nghymru.

Manylion penodol ynghylch proses Asesiadau Effaith ar Hawliau Plant

Mae Llywodraeth Cymru, fel rhan o fesur Hawliau Plant a Phobl Ifanc (Cymru) 2011, wedi ymrwymo i roi sylw dyledus i Gonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn (CCUHP). Mae cwblhau Asesiadau Effaith Hawliau Plentyn yn hanfodol i weithrediad effeithiol y CCUHP.

Mewn gwirionedd, nid oes rheidrydd ar is-adrannau Llywodraeth Cymru i gyhoeddi na rhannu Asesiadau Effaith ar Hawliau Plant. Ar hyn o bryd nid oes proses ffurfiol na chyson ar gyfer cyhoeddi Asesiadau Effaith ar Hawliau Plant na'u rhannu gyda'm swyddfa i.

Rwyf wedi galw'n gyson yn fy ymateb i ymgynghoriadau ar bolisi a deddfwriaeth arfaethedig am unioni'r sefyllfa hon. Byddai datblygu proses sy'n cyhoeddi Asesiad Effaith ar Hawliau Plant fel mater o drefn yn caniatáu craffu mwy gwybodus ar sut mae dyletswydd sylw dyledus yn cael ei chymhwyso, a byddai'n cynnal tryloywder a thrylwyredd wrth lunio polisi a deddfwriaeth ar gyfer plant a phobl ifanc.

Cyhoeddwyd Bil Teithio Llesol (Cymru) ar gyfer craffu gydag Asesiad Effaith ar Hawliau Plant i gyd-fynd ag ef. Roedd yr asesiad effaith a oedd yn cyd-fynd â'r Bil yng nghyswllt cymhwyso dyletswydd y Gweinidog i roi sylw dyledus i CCUHP yn nodi ym mha ffyrdd y bydd y Bil yn cryfhau effaith: *Erthygl 24: Mae gan blant hawl i ofal iechyd da ac i gael dŵr glân, bwyd maethlon ac amgylchedd glân, fel eu bod yn parhau'n iach.* Yn fy nghyflwyniad fe wnes i gytuno â'r asesiad hwn a chroesawu'r penderfyniad i gyhoeddi'r Asesiad Effaith ar Hawliau Plant a luniwyd yng nghyswllt y Bil. Rwyf hefyd yn cymeradwyo ansawdd cyffredinol yr Asesiad a ddarparwyd. Fodd bynnag, fe nodais hefyd fy mod yn credu i'r Asesiad hepgor mater allweddol (sef sylw dyledus i erthygl 19 CCUHP) ac y byddai'n fuddiol newid adran Argymhellion yr Asesiad i adlewyrchu hyn. Yn sgîl cyhoeddi'r Asesiad ochr yn ochr â'r Bil, roeddwn yn gallu ymateb yn fwy gwybodus yn fy sylwadau. Er nad arweiniodd fy ymateb i'r ymgynghoriad at newidiadau i wyneb y Bil, mae wedi arwain at gynigion gan Lywodraeth Cymru i greu canllawiau newydd ar gyfer asesu risg llwybrau cerdded i'r ysgol (testun ymgynghori ar hyn o bryd), sy'n ystyried diogelwch llwybrau cerdded i'r ysgol fel ystyriaeth hollbwysig.

Ni chafwyd Asesiad Effaith ar Hawliau Plant i gyd-fynd â'r Bil Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru). Codais y mater hwn yn fy nghyflwyniad ysgrifenedig i'r Pwyllgor Iechyd a Gofal Cymdeithasol. Bydd yr Aelodau'n ymwybodol i gopi gael ei ddarparu i'r Pwyllgor Plant a Phobl Ifanc ar 23 Ebrill 2013 gan y Dirprwy Weinidog yn dilyn cais am yr Asesiad gan y Pwyllgor, a chyn fy sesiwn lafar o dystiolaeth i'r Pwyllgor Plant a Phobl Ifanc ar 25 Ebrill 2013. Fe eglurais fy mhryderon ynghylch ansawdd y broses Asesiadau Effaith ar Hawliau Plant, fel y'i cymhwyswyd yn yr achos hwn gan Lywodraeth Cymru, a darperais gopi o'r

Asesiad a luniwyd gan fy swyddfa fy hun yng nghyswllt y Bil ym mis Mai 2013. Rwyf wedi nodi'n glir yn y pecyn briffio a rannwyd gyda'r aelodau ym mis Gorffennaf 2013 y cynigion allweddol o fewn y Bil Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) sydd, yn ôl fy asesiad i, yn methu â rhoi sylw dyledus i CCUHP. Mae'r Dirprwy Weinidog wedi nodi'n glir mewn tystiolaeth ysgrifenedig a llafar nad yw hi'n cytuno â'm safbwynt. Fodd bynnag, nid yw'r Asesiad Effaith ar Hawliau Plant a luniwyd gan Lywodraeth Cymru, nad oedd ar gael yn hwylus adeg cyhoeddi'r Bil, yn fy ngwneud yn hyderus bod sylw dyledus i CCUHP wedi derbyn ystyriaeth lawn a phriodol.

Ar hyn o bryd mae fy swyddfa mewn cysylltiad â Llywodraeth Cymru ynghylch diwygio'u templed a'u prosesau ar gyfer Asesiadau Effaith ar Hawliau Plant. Mae swyddogion wedi cydnabod yr angen am wella'r broses gyfredol, ac maent yn ymateb yn gadarnhaol trwy ddatblygu offeryn newydd a fydd yn cynnal cynnydd ar draws is-adrannau Llywodraeth Cymru. Mae'r gwaith sydd ar droed i ddiwygio'r Cynllun Hawliau Plant yn gyfle i ymdrin â chyfyngiadau'r broses gyfredol, a chyflwyno darpariaethau ar gyfer cyhoeddi Asesiadau Effaith ar Hawliau Plant Llywodraeth Cymru, er mwyn cynnal tryloywder a chraffu ystyrllon yng nghyswllt cymhwyso dyletswydd sylw dyledus.

Llesiant dysgwyr mewn unedau cyfeirio disgyblion:

Cyhoeddodd Estyn ganfyddiadau ac argymhellion eu harolwg o'r trefniadau ar gyfer Llesiant a rheoli ymddygiad disgyblion mewn unedau cyfeirio disgyblion ym mis Ionawr 2012. Mae canfyddiadau'r arolwg yn awgrymu bod angen gwella'r systemau a'r mesurau i gefnogi Llesiant disgyblion trwy reoli ymddygiad yn effeithiol.

Mae'r achosion o gamddefnyddio ynysu yn Sir Benfro, y bu'r swyddfa yn ymdrin â hwy yn 2012, hefyd yn codi materion i Gomisiynydd Plant Cymru yng nghyswllt diffyg safonau gofynnol ar gyfer unedau cyfeirio disgyblion, a'r angen am sicrhau y caiff hyfforddiant rheoli ymddygiad sydd wedi'i achredu a pholisïau rheoli ymddygiad clir eu cymhwyso'n gyson yn y cyfryw unedau. Mae Estyn wedi awgrymu bod ymatebion awdurdodau lleol i'r materion a godwyd gan achos Sir Benfro yn anghyson hyd yn hyn.

Ar yr un pryd, mae unedau cyfeirio disgyblion yn cefnogi rhai o'n dysgwyr mwyaf agored i niwed, ond nid ydynt wedi'u cwmpasu gan elfennau o raglenni prif ffrwd megis y Grant Amddifadedd Disgyblion, yr ymrwymiad i nyrsys ysgol a'r cwmsela a gynigir yn yr ysgol.

Bydd y prosiect yn archwilio'r materion hyn yn fanylach, gyda ffocws ar farn y dysgwyr, eu Llesiant a'u hawl i gael addysg.

Egwyliau i Ofalwyr Plant Anabl

Daeth Rheoliadau Egwyliau i Ofalwyr Plant Anabl (Cymru) i rym ym mis Mehefin 2012. Ym mis Medi 2012, fel un o ofynion y rheoliadau, cyhoeddwyd Datganiadau Gwasanaeth Egwyliau Byr gan awdurdodau lleol. Cyhoeddwyd Canllawiau Arfer Gorau Llywodraeth Cymru hefyd, i gyd-fynd â'r rheoliadau ac i gynorthwyo awdurdodau lleol i gyflawni'r datganiadau yn ymarferol. O fewn y canllawiau hyn rhoddir sylw i angen y plentyn, ochr yn ochr ag angen y gofalwyr. Fodd bynnag, mae'n bwysig nodi na cheir cyfeiriad uniongyrchol at Gonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn (CCUHP), nac yn wir at ei gymhwyso, yn y canllawiau.

Fel y nodais yn fy adroddiad blynyddol ar gyfer 2012/13, mae'n fwriad gennyf fi, yn ystod y flwyddyn sy'n dod, gyflawni darn manwl, ar wahân, o waith ynghylch y ddarpariaeth egwyliau byr. Bydd hyn yn golygu archwilio ac ymchwilio i weithrediad y rheoliadau newydd trwy gyflwyno Datganiadau Gwasanaeth Egwyliau Byr. Rwyf am sicrhau darlun clir a chynhwysfawr ar draws Cymru gyfan o effaith y ddarpariaeth egwyliau byr ar fywydau plant a phobl ifanc anabl, yn ogystal â'u gofalwyr, yn rhieni a phobl eraill, fel y'i nodir yn natganiad pob awdurdod lleol.

Rwy'n sefydlu grŵp ymgynghorol i gynorthwyo gyda rhychwantu'r gwaith pwysig hwn a'i symud yn ei flaen. Bydd y grŵp yn cynnwys unigolion sy'n dod ag amrywiaeth mawr o bersectifau, gwybodaeth ac arbenigedd yn eu sgîl. Bydd defnyddwyr gwasanaeth, yn ogystal â darparwyr gwasanaeth, ymarferwyr ac arbenigwyr eraill yn y maes, yn aelodau allweddol o'r grŵp hwn.

Er mwyn sicrhau bod y darn hwn o waith mor bell-gyrhaeddol â phosibl, cynhelir cyfres o sesiynau cyfnewid tystiolaeth ar hyd a lled Cymru. Yn y cyfnewidfeydd tystiolaeth bydd rhanddeiliaid yn dod at ei gilydd, naill ai mewn grwpiau bach neu ganolig neu fesul un ac un, er mwyn darparu mewnwelediad o lu o wahanol bersectifau. Bydd yn hanfodol sicrhau bod y cyfnewidfeydd tystiolaeth mor hygyrch â phosibl. O'r herwydd fy mwriad, y rhan fwyaf o'r amser, fydd ymweld â phlant a phobl ifanc a'u rhieni neu'r bobl eraill sy'n gofalu amdanynt ar yr adegau ac yn y lleoedd mwyaf addas ar gyfer eu hanghenion unigol.

Yn ogystal â'r cyfnewidfeydd tystiolaeth, byddaf hefyd yn defnyddio arolwg ar-lein yn offeryn pwysig i gasglu gwybodaeth a hysbysu'r adroddiad. Ar hyn o bryd, rwyf mewn cysylltiad â nifer o sefydliadau allweddol, fel Cyswllt Teulu, i sicrhau bod rhanddeiliaid allweddol yn ymwybodol o'r arolwg. Ar ben hynny, bydd holiadur papur ar gael hefyd, gan na fydd pawb yn gallu nac yn dymuno defnyddio'r arolwg ar-lein. Fy amcan yw sicrhau lefel uchel o

gyfranogiad, yn enwedig ymhlith plant a phobl ifanc, er mwyn cyflwyno adroddiad terfynol a fydd wedi'i seilio ar lawer iawn o wybodaeth.

Rwy'n bwriadu gwahodd holl Aelodau'r Cynulliad, Aelodau Seneddol ac Aelodau o Senedd Ewrop yng Nghymru i wneud etholwyr sydd wedi cysylltu ynghylch darpariaeth seibiannau byr ymwybodol o'r gwaith yr wyf yn ei wneud. Felly, byddaf yn ysgrifennu at gynrychiolwyr etholedig yn gynnar yn 2014 gyda gwybodaeth am yr arolwg ar-lein, holiadur papur ac unrhyw beth arall sy'n berthnasol i gasglu data.

Bydd yr adroddiad yn cael ei gyhoeddi yng ngwanwyn 2014.

Briffiad ar gyfer Pwyllgor Plant a Phobl Ifanc Cynulliad Cenedlaethol Cymru ar ddarparu Gwasanaethau Iechyd Meddwl i Blant a Phobl Ifanc (CAMHS) yng Nghymru

27 Tachwedd 2013

Briffiad i'r Aelodau

Datblygiadau strategol diweddar a'r tirlun polisi yng Nghymru

Gwelwyd newidiadau strategol pwysig yng Nghymru yng nghyswllt gwasanaethau iechyd meddwl i'r boblogaeth gyfan yn ystod y blynyddoedd diwethaf, ac yn fwyaf arbennig ers cyflwyno Mesur Iechyd Meddwl (Cymru) 2010 (y cyfeirir ato fel 'y Mesur' yn y papur hwn), a hefyd, yng nghyswllt plant a phobl ifanc yn benodol, disodli Busnes Pawb (2001), y ddogfen strategol flaenorol ar Wasanaethau Iechyd Meddwl i Blant a Phobl Ifanc.

Mesur Iechyd Meddwl (Cymru) 2010:

Bydd yr Aelodau'n ymwybodol i'r Mesur gael ei gyflwyno gyntaf fel darn o ddeddfwriaeth a oedd yn canolbwyntio ar oedolion, ond y sylweddolwyd yn fuan fod cyfle i greu newid cadarnhaol i blant a phobl ifanc. Er bod cydnabod hynny'n galw am waith pellach er mwyn canfod sut byddai'r goblygiadau terfynol yn sicrhau bod anghenion plant a phobl ifanc yn derbyn sylw priodol, cyfyngiadau amser a diffyg buddsoddi ariannol dilynol yw'r prif bryderon o hyd wedi iddo ddod i rym.

Er gwaethaf hyn, rydym yn ymwybodol bod sawl darn o ddeddfwriaeth eilaidd wedi deillio o'r Mesur i dywys Byrddau Iechyd Lleol ac Awdurdodau Lleol yn eu dyletswyddau statudol i weithredu ei amcanion, ac o'r cychwyn cyntaf roedd yn cynnwys dyletswydd ar Weinidogion Cymru i adolygu ei weithrediad (Adran 48), gydag adroddiad interim ac adroddiad terfynol i gael eu cyhoeddi erbyn mis Ionawr 2016. Rydym yn awyddus i sicrhau ein bod yn cadw golwg ar y datblygiadau hyn er mwyn asesu drosom ein hunain yr effaith mae gweithredu'r Mesur wedi'i chael ar fywydau plant a phobl ifanc ledled Cymru. Fodd bynnag, mae'n rhaid i'r broses adolygu ei hun hefyd sicrhau ei bod yn gwerthuso priodoldeb a chwmpas y Mesur o ran plant a phobl ifanc. Byddwn ninnau'n ymgysylltu â'r broses hon wrth iddi ddatblygu, ac yn gwneud unrhyw sylwadau angenrheidiol ar yr adroddiadau a gynhyrchir.

Law yn Llaw at Iechyd Meddwl: Strategaeth ar gyfer Iechyd Meddwl a Lles yng Nghymru:

Un o'r prif ffynonellau tystiolaeth o hyd, er mwyn canfod i ba raddau mae gwasanaethau CAMHS yn cael eu datblygu'n gynhwysfawr ac ar gael yn gyfartal i blant a phobl ifanc ledled Cymru, yw adolygiad CAMHS Gymru Gyfan dan arweiniad Swyddfa Archwilio Cymru ac Arolygiaeth Gofal Iechyd Cymru, gyda chefnogaeth gan Estyn ac AGGCC ym mis Tachwedd 2009 (cyfeirir ato fel 'cyd-adolygiad 2009' isod). Sicrhodd proses yr adolygiad hefyd fod barn

plant a phobl ifanc yn cael ei chasglu, ac arweiniwyd y gwaith hwnnw gan Barnardo's Cymru. Mae'r adroddiad hwn yn darparu ffynhonnell arall o dystiolaeth werthfawr.

Er i gyhoeddi Cyd-adolygiad 2009 arwain at Lywodraeth Cymru yn datblygu 'Chwalu'r Rhwystrau: Ateb y Sialensau', Cynllun Gweithredu ar gyfer Cymru, ym mis Mai 2010, a dau adroddiad cynnydd dilynol ym mis Rhagfyr 2011 a mis Mawrth 2013, oedd yn cyflwyno gofynion penodol ar gyfer diwallu anghenion plant a phobl ifanc sy'n profi anghenion iechyd meddwl ac emosiynol, rydym bellach yn gweld dull 'oed-gynhwysol' yn cael ei fabwysiadu ar gyfer datblygu polisi yn y maes hwn, a dogfen bolisi benodol ar CAMHS yn dod i ben ('Busnes Pawb', 2001).

Fel y bydd yr Aelodau'n ymwybodol, bwriad 'Law yn Llaw at Iechyd Meddwl: Strategaeth ar gyfer Iechyd Meddwl a Lles yng Nghymru', a gyhoeddwyd gan Lywodraeth Cymru ym mis Tachwedd 2012, yw dod â gwasanaethau ynghyd i greu un system gynhwysfawr, ddi-fwlch ar gyfer ymdrin â iechyd meddwl ar draws pob oed. Rydym ninnau wedi dadlau y gallai colli strategaeth genedlaethol unigryw, ar wahân, ar gyfer plant a phobl ifanc, a'i disodli â strategaeth i bob oed, wanbau'r sylw a roddir i fwriadau CCUHP. **Gan gadw hyn mewn cof, mae'n fwriad gennym gwblhau adroddiad cydymffurfiaeth erbyn diwedd eleni i asesu drosom ein hunain i ba raddau mae'r dull newydd hwn yn sicrhau hawliau plant a phobl ifanc.**

Gweithredu polisi

Trefniadau llywodraethu cenedlaethol a lleol:

O ganlyniad i Chwalu'r Rhwystrau: Ateb y Sialensau (2010), sefydlwyd Grŵp Cyflawni Cenedlaethol ar gyfer 'Busnes Pawb' "er mwyn monitro a goruchwyllo cyflawniad y cynllun gweithredu ar ran Cyfarwyddwyr Cyffredinol perthnasol Llywodraeth Cynulliad Cymru, a'r Gweinidogion y maent yn eu gwasanaethu" (2010:19). Sefydlwyd Grŵp Cyfeirio Arbenigol Cenedlaethol yn ogystal, sy'n cynnwys gweithwyr proffesiynol ac ymarferwyr "i ddarparu cefnogaeth ac arbenigedd i'r Grŵp Cyflawni Cenedlaethol" (2010:19).

Er i'r grwpiau hyn gael eu dileu o ganlyniad i newidiadau polisi strategol, mae Llywodraeth Cymru, trwy ddatblygu Law yn Llaw at Iechyd Meddwl, wedi ailgyflunio Grŵp Sicrwydd Cyflawni CAMHS (CAMHS DAG) er mwyn "cynnal ffocws ar gyflawni elfennau oed-benodol" y Strategaeth newydd (2012:59). Mae gan Gomisiynydd Plant Cymru statws sylwedydd wedi'i sicrhau ar y grŵp hwn, gan adlewyrchu'r Memorandwm o Ddealltwriaeth rhwng y Swyddfa a Llywodraeth Cymru. Yn ddiweddar cytunwyd ar gylch gorchwyl gan y CAMHS DAG newydd, gan adlewyrchu ei rôl sicrwydd cyflawni, ochr yn ochr â sicrhau bod y Bwrdd Partneriaeth Iechyd Meddwl Cenedlaethol newydd ei sefydlu, sydd â chyfrifoldeb trosfwaol Llywodraeth Cymru ar weithredu, yn cael gwybod am y cynnydd a wnaed ac unrhyw faterion sy'n dod i'r amlwg.

Mae Law yn Llaw at Iechyd Meddwl hefyd yn ceisio sicrhau bod trefniadau partneriaeth amlasiantaeth yn cael eu sefydlu o ran ôl-traed Byrddau Iechyd Lleol. Roedd y trefniadau partneriaeth iechyd meddwl lleol hyn i fod yn eu lle erbyn mis Ionawr 2013, gydag adroddiad blynyddol yn cael ei gynhyrchu a'i anfon at y Bwrdd Partneriaeth Cenedlaethol erbyn mis Ionawr 2014 (Law yn Llaw at Iechyd Meddwl: Cynllun Cyflawni 2012-2016). Mae'r camau gweithredu a nodir yn y Cynllun Cyflawni hefyd yn ymwneud â defnyddwyr gwasanaeth o bob oed a'u teuluoedd a'u gofalmwyr yn chwarae rhan lawn yn natblygiad y gwasanaeth. O ganlyniad, y dasg o ran y trefniadau lleol yw sicrhau ymgysylltiad effeithiol â chynllunio, cyflawni a gwerthuso gwasanaethau iechyd meddwl lleol erbyn mis Medi 2013.

Rydym yn ymwybodol ar hyn o bryd y dywedir bod trefniadau partneriaeth iechyd meddwl lleol yn eu lle ym mhob ardal Bwrdd Iechyd Lleol, a bod Llywodraeth Cymru wedi gofyn am gael gweld pob Adroddiad Blynyddol ym mis Hydref 2013. Fodd bynnag, cydnabyddir bod y trefniadau hyn yn parhau i weithio i ymdrin â'r rheidrydd i ddatblygu mecanweithiau a fydd yn sicrhau ymgysylltiad defnyddwyr gwasanaeth, eu teuluoedd a'u gofalmwyr. **Trwy ein cyfathrebu gyda rhanddeiliaid perthnasol, rydym wrthi'n coladu pob Adroddiad Blynyddol i asesu drosom ein hunain lefel y datblygiad yn hyn o beth.**

Er ein bod yn credu y bydd y gofynion uchod yn mynd beth o'r ffordd at sicrhau bod trefniadau llywodraethu cenedlaethol a lleol yn eu lle i oruchwylio datblygiadau o ran cynllunio a monitro gwasanaethau iechyd meddwl, rhaid i brosesau o'r fath sicrhau lefel ddigonol o graffu annibynnol i gael gwybod beth yw'r lefelau gweithredu gwirioneddol a chanfod arfer gorau a materion y mae angen rhoi sylw pellach iddynt. Mae'n arbennig o bwysig nad yw trefniadau o'r fath yn colli golwg ar effaith datblygiadau polisi a'u gweithrediad ar y plant a'r bobl ifanc y mae dyletswydd arnynt i'w gwasanaethu.

Trefniadau cynllunio a chomisiynu CAMHS:

Yng nghyswllt cynllunio a chomisiynu CAMHS ledled Cymru, sefydlwyd Rhwydweithiau Comisiynu CAMHS (CCNs) o ganlyniad i Ganllawiau Gweithredu CAMHS (*ni nodwyd dyddiad cyhoeddi ar y ddogfen*) a Chylchlythyr Iechyd Cymru a gyhoeddwyd yn 2003. Roedd CAMHS arbenigol Haenau 2 a 3, wedi'u hariannu gan y GIG, i gael eu comisiynu gan fodel grŵp comisiynu gofal eilaidd, ac yn dilyn hynny sefydlwyd tri rhwydwaith rhanbarthol, oedd yn cynnwys nifer o Fyrddau Iechyd Lleol. Sefydlwyd CCNs i " greu ardaloedd daearyddol digon eang a mas critigol fel bod modd datblygu arbenigedd ym maes comisiynu a rheoli perfformiad CAMHS" (2003:13). Roedd gwasanaethau Haen 4 ac elfennau o Haen 3 i gael eu hystyried ar sail Cymru gyfan oherwydd bod y ddarpariaeth yn arbenigol iawn ei natur, ac yn debygol o gael ei chyrru gan nifer bach iawn o blant a phobl ifanc. Comisiwn Iechyd Cymru (Gwasanaethau Arbenigol), bellach Pwyllgor Gwasanaethau Iechyd Arbenigol Cymru sy'n gyfrifol am sicrhau mynediad teg a chyfartal i ystod o wasanaethau arbenigol.

Yng nghyswllt darpariaeth CAMHS arbenigol, ac o ganlyniad i ganllawiau o'r fath, sefydlwyd tri rhwydwaith cynllunio CAMHS arbenigol ar draws Cymru: Gogledd Cymru; Canolbarth a

Gorllewin Cymru; a De Cymru, a oedd yn gysylltiedig â phum clwstwr darparwyr CAMHS. Fodd bynnag, o ganlyniad i ailgyflunio'r GIG ac amwysedd canfyddedig yn rôl a swyddogaeth y tri rhwydwaith, rydym yn ymwybodol bod adolygiad o'r trefniadau hyn wedi cychwyn yn gynnar yn 2012 at ddiben amlinellu cynigion i ailstrwythuro sut roedd CAMHS yng Nghymru yn cael eu cynllunio a'u cyflwyno. Rydym yn deall bod y cynigion hyn i gael eu cytuno gan Brif Swyddogion Gweithredol pob Bwrdd Iechyd Lleol cyn eu cyflwyno, er gwybodaeth, i Grŵp Sicrwydd Cyflawni CAMHS. Rydym hefyd yn deall y bydd y cynigion terfynol yn cael eu cydnabod gan Gyfarwyddwyr Cynllunio ar draws pob Bwrdd Iechyd Lleol, ac y bydd Llywodraeth Cymru, er nad oes dyletswydd arni i ymyrryd, yn sicrhau bod yr opsiynau a gynigir yn adlewyrchu'r cyfeiriadau strategol a nodwyd yn y Strategaeth newydd. Er ei fod yn briodol i'r Byrddau Iechyd Lleol arwain yr adolygiad hwn, dylai pob rhanddeiliad perthnasol sy'n ymwneud â darparu gwasanaethau CAMHS ledled Cymru, chwarae rhan briodol yn y broses o wneud penderfyniadau.

Ym mis Mawrth 2013 cyhoeddwyd adroddiad terfynol 'Chwalu'r Rhwystrau: Ateb y Sialensau'. O fewn yr adroddiad, ceir diweddariad o ran ailgyflunio y rhwydweithiau cynllunio CAMHS arbenigol, a nodir y datblygiadau uchod. Mae'r adroddiad yn mynd ymlaen i nodi "Yn dilyn arfarniad llawn o'r opsiynau mae Prif Weithredwyr y Byrddau Iechyd Lleol wrthi'n ystyried yr opsiwn a ffafrir ganddynt, a disgwylir cyhoeddiad yn 2013" (2013:5).

Nid ydym yn ymwybodol o unrhyw ddatblygiadau pellach ar hyn o bryd, ac o ystyried yr oedi cyn dod i benderfyniad terfynol, rydym wrthi yn ystyried rhinweddau ymgysylltu â'r broses o wneud penderfyniadau er mwyn sicrhau na fydd plant a phobl ifanc ledled Cymru sy'n derbyn gwasanaethau CAMHS yn awr neu y bydd angen cymorth iechyd meddwl arnynt yn y dyfodol yn wynebu risg o ganlyniad. Rhaid i ni sicrhau hefyd fod ymarferwyr yn cael eu cefnogi i barhau â'u rolau proffesiynol yn y cyfamser ac wedi ymgysylltu'n briodol â'r cynigion wrth iddynt ddatblygu. **Mae'n fwriad gennym hwyluso cyfnewid tystiolaeth rhwng gweithwyr proffesiynol arweiniol CAMHS ar draws pob lefel a Chomisiynydd Plant Cymru er mwyn canfod statws cyfredol y cynigion ailgyflunio; nodi lefelau cyfredol y gwasanaeth a ddarperir; ac asesu effaith datblygiadau diweddar ar hawliau plant a phobl ifanc ledled Cymru.**

Canllawiau gweithredol i weithwyr proffesiynol CAMHS:

Un arall o'n pryderon sy'n brigo i'r wyneb yng nghyswllt CAMHS yw'r diffyg canllawiau gweithredol a threfniadau rheoli perfformiad cysylltiedig. Er ein bod yn deall bod y Fframweithiau Gweithredu Blynyddol ar gyfer y GIG wedi nodi targedau ar gyfer CAMHS yn flaenorol, ar hyn o bryd ymddengys bod diffyg eglurder ynghylch eu statws. Ar ben hynny, mae statws cyfredol y Fframwaith Gwasanaeth Cenedlaethol ar gyfer plant a phobl ifanc yn dal yn aneglur, ac felly mae dyfodol y targedau CAMHS a gyflwynir ynddo hefyd yn aneglur. Rydym yn parhau i roi pwysau ar Lywodraeth Cymru am ddiweddariad ynghylch hyn.

Yn unol â chasgliad Cyd-adolygiad 2009, mae angen datblygiad pellach i sicrhau bod trefniadau rheoli perfformiad yn eu lle, a bod targedau CAMHS yn rhan annatod o drefniadau o'r fath ar draws holl randdeiliaid allweddol CAMHS. Yn ogystal â thargedau CAMHS, rydym yn ymwybodol ar hyn o bryd mai canllawiau arfer a gweithredu polisi cyfyngedig yn unig sydd ar gael ar gyfer gweithwyr CAMHS proffesiynol. Er gwaethaf y cyhoeddiad diweddar gan y Grŵp Cyfeirio Arbenigol Cenedlaethol (y cyfeiriwyd ato eisoes, ac sydd bellach wedi dod i ben), ym mis Mehefin 2013, 'Cyngor Proffesiynol i Gynllunwyr Gwasanaeth', mae ei statws yn aneglur, ac felly mae'n anodd asesu pa gyfraniad bydd y cynnwys yn ei wneud i drefniadau rheoli perfformiad.

Er ein bod yn cydnabod bod y Cynllun Cyflawni sy'n gysylltiedig â Law yn Llaw at Iechyd Meddwl yn cyflwyno'r camau gweithredu allweddol ar gyfer gwasanaethau CAMHS yn benodol, ac y dylai hefyd sicrhau cyfraniad gan CAMHS i'r camau ehangach i bob oed yn ymarferol, rydym yn pryderu ynghylch y diffyg canllawiau manylach i lywio datblygiad y gwasanaeth ledled Cymru. Mae'r Mesur yn cynnwys dyletswyddau statudol sy'n gysylltiedig â therfynau amser, y bydd disgwyl i wasanaethau CAMHS gydymffurfio â hwy. Fodd bynnag, dylid sefydlu canllawiau pellach, penodol i sicrhau ymateb priodol a chyson i blant a phobl ifanc sy'n wynebu problemau iechyd meddwl.

Archwiliad o CAMHS:

Rydym yn ymwybodol o'n cynrychiolaeth yn y CAMHS DAG bod Uned Cyflenwi a Chymorth GIG Cymru wedi cynnal archwiliad o CAMHS ym mis Mehefin 2012. Ei ddiben oedd deall lefel y galw am wasanaethau yng Nghymru; asesu llwyth gwaith y staff; ystyried y cyfuniad o sgiliau amlddisgyblaeth; a darparu dadansoddiad gwaelodlin o agweddau eraill ar y ddarpariaeth. Ar hyn o bryd nid ydym yn ymwybodol o gyhoeddi unrhyw adroddiad, er i'r casgliadau gael eu cyflwyno yn y CAMHS DAG, a'u bod yn cynnwys canfyddiadau ciplun. Byddai diweddiad ar unrhyw ddatblygiadau o ganlyniad i'r gwaith hwn o gymorth.

Yn ogystal â hyn, efallai bydd Aelodau'n ymwybodol bod Swyddfa Archwilio Cymru ac Arolygiaeth Iechyd Cymru wedi cynnal adolygiad dilynol o CAMHS, gyda ffocws ar y materion diogelwch a godwyd yn eu Cyd-adolygiad yn 2009. Er ein bod wedi disgwyl cyhoeddiad ynghylch y canfyddiadau yng ngwanwyn 2013, rydym yn ymwybodol bod cyhoeddiad ar droed ar hyn o bryd.

Lefelau buddsoddiad yn CAMHS:

Mae Comisiynydd Plant Cymru wedi mynegi pryderon yn gyson ynghylch lefel yr ariannu a fuddsoddir yn CAMHS ledled Cymru. Er ein bod wedi derbyn tystiolaeth anecdotaidd ynghylch effaith hyn ar argaeledd ac ansawdd gwasanaethau CAMHS i blant a phobl ifanc, gellir defnyddio ystadegau a gyhoeddwyd gan Lywodraeth Cymru i ddarparu tystiolaeth bellach o'r pryder hwn. O gymharu cyllidebau rhaglen wariant y GIG dros gyfnod o ddwy flwyddyn ariannol yn unig (2010-2011 a 2011-2012), rydym yn deall bod Llywodraeth Cymru yn adrodd

mai “y categori unigol mwyaf yng nghyllideb y rhaglen oedd gwariant ar broblemau iechyd meddwl, oedd yn cyfateb i 11.9 y cant o’r cyfanswm”¹. Er bod hwn yn bwynt allweddol a wnaed yn y ddau gyhoeddiad, o ddadansoddi’r elfennau gwariant ymhellach, mae’r ddwy ddogfen yn dod i’r casgliad bod cyfran ganrannol cyfanswm y gwariant ar broblemau iechyd meddwl i CAMHS tan 2011-2012 (a nodir fel 1%) wedi parhau’n gyson ar 0.8% ers 2006-2007.

O ystyried y ffaith bod adnabyddiaeth gynnar a buddsoddi mewn ataliaeth ac amddiffyniad wedi derbyn cydnabyddiaeth a blaenoriaeth gan Lywodraeth Cymru, rydym yn pryderu nad yw’r lefel hon o fuddsoddiad yn CAMHS yn adlewyrchu’r ymrwymiad hwn. Ers llawer rhy hir mae CAMHS wedi cael ei ddisgrifio gan lawer fel y “gwasanaeth sinderela” ac ni fydd byth yn ymateb i anghenion plant a phobl ifanc sy’n arddangos arwyddion cynnar problemau iechyd meddwl os na fuddsoddwn yn ddigonol ynddo.

Beth mae hyn i gyd yn ei olygu i blant a phobl ifanc

Achosion a dderbyniwyd gan ein Tîm Cyngor a Chymorth:

Mae materion sy’n ymwneud â CAMHS wedi cael eu codi’n gyson gyda ni trwy ein Tîm Cyngor a Chymorth. Rydym wedi asesu’r cyswllt a gafwyd gan blant, pobl ifanc, rhieni/gofalwyr a gweithwyr proffesiynol (ymhlith eraill), ac o ganlyniad rydym wedi canfod llawer o rwystrau sy’n parhau i wynebu plant a phobl ifanc ledled Cymru wrth gyrchu gwasanaethau CAMHS.

Mae’r pryderon mwyaf cyson yn ymwneud â materion mynediad; amserau aros ac oedi yn y broses asesu; a mynediad i wybodaeth am y ddarpariaeth. Nid yw’r rhestr hon yn hollgynhwysol, ond mae’n adlewyrchu’r materion amlycaf ymhlith y rhai sy’n cysylltu â’r tîm.

Mae’r achosion a dderbyniwyd gan ein tîm Cyngor a Chymorth rhwng Ebrill 2012 a Mawrth 2013 ynghylch CAMHS wedi adlewyrchu profiadau plant a phobl ifanc lle bu prosesau atgyfeirio’n aneglur a throthwyon yn uchel, gan effeithio ar fynediad i wasanaethau; cwestiynwyd ansawdd y ddarpariaeth; ac mae diffyg gweithredu cydlynus rhwng CAMHS, addysg a’r gwasanaethau cymdeithasol wedi cael effaith ar allu plant a phobl ifanc i gyrchu eu hawliau.

O fyfyrion ymhellach ar hyn, rydym wedi canfod y gallai fod testun pryder arbennig yng nghyswllt tri phrif faes yn y ddarpariaeth iechyd meddwl. Manylir ar y rhain ar wahân isod, ac maent yn cynnwys crynodeb byr o’r pryderon sy’n dod i’r amlwg.

¹ Llywodraeth Cymru (Mawrth 2012 a Mawrth 2013) Cyllidebau Rhaglen Wariant y GIG: 2010-11 a 2011-12 (datganiadau ar wahân): Caerdydd.

- Mynediad i therapïau seicolegol

Plant a phobl ifanc yn cyrchu model gwasanaeth meddygol ei natur, lle nad yw therapïau seicolegol, gan gynnwys darparu cwnsela, o reidrwydd wedi cael eu darparu iddynt ochr yn ochr â rhagnodi meddyginiaeth.

- Aseidiadau Anhwylderau Sbectrwm Awtistig

Plant a phobl ifanc yn cael eu dal gan brotocolau asesu aneglur ac argaeledd triniaeth a chefnogaeth ar gyfer Anhwylderau Sbectrwm Awtistig. Mae cyfraniad CAMHS i'r prosesau asesu a thriniaeth yn aneglur, ac mae plant a phobl ifanc yn wynebu cyfnodau hir o aros o ganlyniad i'r galw am wasanaethau a llwybrau atgyfeirio aneglur.

- Y ddarpariaeth CAMHS mewn lleoliadau cyfiawnder ieuenctid

Pobl ifanc sydd mewn cysylltiad â'r system cyfiawnder ieuenctid yn dal i wynebu rhwystrau i gyrchu'r ddarpariaeth CAMHS, o ganlyniad i drefniadau comisiynu sy'n aml yn aneglur; diffyg gwasanaethau cydlynus; a dealltwriaeth o ddisgwyliadau rhannu gwybodaeth a phrosesu asesu integredig.

Gweithredu Mesur Iechyd Meddwl (Cymru) i blant a phobl ifanc:

Yn ogystal â'r uchod, yn ôl tystiolaeth anecdotaidd a dderbyniwyd gan randdeiliaid allweddol CAMHS, nid yw'r Mesur yn caniatáu'r cymhwysiad mwyaf priodol ar gyfer plant a phobl ifanc. Er enghraifft, rydym yn ymwybodol bod Rhan Un o'r Mesur yn darparu ar gyfer sefydlu, mewn partneriaeth gan Fyrddau Iechyd Lleol ac Awdurdodau Lleol, wasanaethau cymorth sylfaenol lleol ar gyfer iechyd meddwl, a fydd yn gweithredu naill ai o fewn neu ochr yn ochr â phractisau Meddygon Teulu ledled Cymru. Fodd bynnag, er ein bod yn cydnabod y bwriad i ddarparu cysondeb yn y ddarpariaeth a mynediad cynharach i wasanaethau iechyd meddwl, nid yw'r model gwasanaeth sydd ar gael i gynllunwyr gwasanaethau ar hyn o bryd ond yn caniatáu ar gyfer atgyfeirio trwy Feddyg Teulu, ac felly nid yw'n adlewyrchu'r ffaith nad y bobl broffesiynol hyn, yn aml, yw'r pwynt cyswllt cyntaf ar gyfer plant a phobl ifanc. O ganlyniad, rydym yn ymwybodol bod gwasanaethau wedi cael eu hailddatblygu mewn un ardal Bwrdd Iechyd Lleol er mwyn sicrhau bod plant, pobl ifanc a'u teuluoedd yn cael eu gweld mor gynnar â phosibl gan ymarferwyr sydd â sgiliau priodol oddi mewn i ofal sylfaenol. Mae hyn, yn ei dro, yn sicrhau y rhoddir sylw digonol i blant a phobl ifanc o fewn y strwythur o wasanaethau a ddarperir ganddynt.

Mater arall a godwyd yn anecdotaidd gyda'r Comisiynydd yw'r angen am adolygu cymhwysiad yr adnodd Cynllunio Gofal a Thriniaeth sydd ar gael i CAMHS wrth gymhwyso Rhan Dau o'r Mesur. Eto, rydym yn deall mai nod y rhan hon yw sicrhau mwy o ymwneud gan ddefnyddwyr gwasanaeth, gwell canlyniadau, ac ymateb cydlynus i gleifion trwy ddatblygu cynllun, i'r rhai sy'n derbyn gwasanaeth eilaidd. Fodd bynnag, rydym yn ymwybodol bod ymarferwyr CAMHS

yn gorfod addasu'r templed sydd ar gael iddynt yn barhaus, er mwyn sicrhau ei fod yn gymwys ac yn briodol ar gyfer plant a phobl ifanc.

Coladu barn plant a phobl ifanc:

Fel yr amlinellwyd yn Adroddiad Blynyddol y Comisiynydd 2012-2013, rydym wrthi ar hyn o bryd yn coladu barn plant a phobl ifanc ledled Cymru yng nghyswllt eu lles emosiynol a'u mynediad i wasanaethau iechyd meddwl. Rydym mewn cysylltiad â chydweithwyr sy'n gweithio gyda phlant a phobl ifanc yn lleol i ganfod y gwaith sydd eisoes wedi digwydd yn y maes polisi hwn ac i goladu'r farn a rannwyd ganddynt eisoes gyda gwasanaethau lleol. Ar ben hyn, ac er mwyn casglu safbwyntiau penodol plant a phobl ifanc sydd wedi bod yn derbyn gwasanaethau iechyd meddwl ledled Cymru, rydym yn rychwantu'r posibilrwydd o asesu'r adborth a ddarparwyd trwy brosesau gwerthuso ac adolygu lleol er mwyn sicrhau nad ydym yn dyblygu gwaith, a hefyd i ddarparu llwybr i'w barn gyfrannu at safbwynt y Comisiynydd a dylanwadu ar gynlluniau.

Os hoffech chi dderbyn rhagor o wybodaeth am unrhyw faterion a godwyd yn y briffiad hwn, cysylltwch â Nia Evans: nia.evans@complantcymru.org.uk / 01792 765600

Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus Public Accounts Committee

Ann Jones AM
Children and Young People
Committee

10 December 2013

Dear Ann,

Capital Investment in Schools

At our meeting on 3 December 2013 the Public Accounts Committee considered an update from the Welsh Government on our report on Capital Investment in School. The inquiry focused on primarily the 21st Century Schools Programme and its potential to address past weaknesses in the planning and management of capital investment in schools.

We agreed there was merit in sharing the correspondence with the Children and Young People Committee to inform the Committee's general scrutiny of the Minister for Education and Skills.

A copy of the correspondence is attached.

Yours sincerely

**Darren Millar AM
Chair
Public Accounts Committee**

Owen Evans
Cyfarwyddwr Cyffredinol • Director General

Yr Adran Addysg a Sgiliau
Department for Education and Skills

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Darren Millar AM
Chair
Public Accounts Committee
National Assembly for Wales

Dear Darren,

Capital Investment in Schools

Thank you for your letter dated 11 October requesting further clarification on some of the points provided in my response to the Committee in August.

For ease of reference my response is provided below, applying the same corresponding headings as set out in your letter:

1. Timescales for making schools fit for purpose

As detailed in my previous letter the 21st Century Schools Programme supersedes the previous ambition of the “fit for purpose” aim of the former building investment programme; the Schools Buildings Improvement Grant (SBIG).

This means that investment proposals are no longer measured against a “fit for purpose” type standard and that the expectation of the new programme, and its appraisal process, goes beyond the concept of putting schools in a reasonable standard of repair. This is why in my previous response I stated that the new programme aspires to be more than that of building investment and that it was seeking to put to an end to the piecemeal “patch and mend” mentality that was prevalent in the last programme.

Setting a Programme Standard

In developing a forward long-term strategic investment programme the first stage of planning is the preparation of a Strategic Outline Programme. As outlined in previous evidence to the Committee the Strategic Outline Programmes submitted were assessed against a high-level set of criteria, which is provided at **Annex 1**. This high level set of criteria clearly sets out the expectations of the programme; which was supported by a wide ranging sub-set of specific assessment criteria.

Upon completion of the assessment process, all 22 Strategic Outline Programmes were eventually approved. Local authorities are now in the process of submitting business cases for all those projects they outlined in the first wave of their programmes; with all of these projects being at varying stages of planning and delivery.

Project Assessment Standards

A requirement of the programme is that all business case submissions are made in accordance with the HM Treasury 5 Case standard which means that each investment proposal is assessed against the following:

- Is there a robust case for change – the ‘strategic’ case;
- Does the project optimise value for money – the ‘economic’ case;
- Is the proposal commercially viable – the ‘commercial’ case;
- Is the project financially affordable – the ‘financial case’; and
- Is the project achievable/can it be delivered – the ‘management’ case.

To further reassure the Committee, in addition to the submission of the business cases, each project is developed with the support of Building Bulletins, which are specific guidelines for those involved in new school building and refurbishment projects, along with further technical information on project delivery and best practice for aspects such as transforming the learning environment, school design, school grounds, procurement and project management.

2. Capital Planning

Category C Schools

A list of the Category schools is provided at Annex 2. I would again like to remind the Committee that the survey was undertaken three to four years ago, in 2009/10, and provided a “snapshot” of the condition at that time, and that a new survey is already planned.

As noted above in Section 1, projects in the first wave are all at varying stages of planning and delivery. This means that a proportion of Category C schools have not yet been named nor were they specifically identified in the Strategic Outline Programmes. This is because they have not yet gone through the statutory determination process for school organisation which is why an estimated percentage of the Category C schools in the first wave was detailed in my last response.

Outcomes of school organisation consultation do determine the scope of school investment projects in the programme so ordinarily, where there a pending consultation in relation to a school organisation proposal, we would not expect school names to be provided until the project is at Full Business Case stage, or at best, the earlier stage of Outline Business Case stage.

Prioritisation of Projects in the First Wave

In summary, Welsh Government requested local authorities to prioritise their investment proposals in the first wave against condition, surplus places and running efficiencies (e.g. reduction in running costs, backlog maintenance) but also enabled authorities to prioritise investment where there was a need to address Welsh Medium and/or Faith Based Education issues. The local authorities then determined which investment proposals were to be incorporated in the first wave of investment on the basis of local need and local circumstances; within the programme cost envelope that was available.

3. The need for a holist approach to school investment

Asbestos Surveys

My response here is to firstly point out that, that the enforcement of the relevant legislation (the Control of Asbestos Regulations 2012) falls to the Health and Safety Executive (HSE) and not the Welsh Government, Tudalen 32

So in essence this means that we do not do anything differently here in Wales to in England. The types of survey that should be conducted in relation to asbestos are, therefore, defined by the HSE. In summary, the HSE inform that 2 types of surveys of asbestos should be undertaken which are a:

1. Management Survey; or
2. Refurbishment/Demolition Survey.

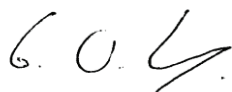
Neither of these surveys is purely comprised of visual inspections but they do have varying levels of intrusiveness.

A Management Survey is required to enable the management of Asbestos Containing Materials (ACM) during the normal occupation and use of premises and aims to ensure that: nobody is harmed by the continuing presence of ACM in the premises or equipment; that the ACM remains in good condition; and nobody disturbs it accidentally. It involves minor intrusion and minor asbestos disturbance to make a Materials Assessment. This shows the ability of ACM, if disturbed, to release fibres into the air and guides the client, e.g. in prioritising any remedial work. It is this survey that is used to inform the Asset Management Plans that are required. Responsibility for having these Asset Management Plans in place, and the actual management of asbestos, lies with the duty-holder and in the school premises context, this can either be the local authority or the school governing body.

The Refurbishment/Demolition Survey is required where the premises, or part of it, need upgrading, refurbishment or demolition. This survey does not need a record of the ACM condition and aims to ensure that: nobody will be harmed by work on ACM in the premises or equipment; and such work will be done by the right contractor in the right way. The survey must locate and identify all ACM before any structural work begins at a stated location or on stated equipment at the premises and involves destructive inspection and asbestos disturbance. When this type of survey is conducted the area surveyed must be vacated and certified 'fit for reoccupation' after the survey.

I trust the content of this letter provides clarification requested on the points the Committee raised with you.

Yours sincerely

OWEN EVANS

CRITERIA	SUMMARY OF RATIONALE
1. HIGH-LEVEL INVESTMENT OBJECTIVES	
1 School improvement strategy	Strategies are in place for school improvement, where necessary, and where appropriate for joint working at WAG/consortia/authority/school level.
2 Transformation of approaches to teaching and learning, incl. use of ICT	Local authority and schools have worked to implement a vision for teaching and learning that is more than just a building programme, drawing on available best practice guidance, including BECTA's publication: " <i>Transforming education and training through effective use of technology in capital programmes</i> ". The vision should embrace the whole 3-19 age range.
3 Organisation strategy across 3-19 age range	Opportunities have been taken where necessary to reduce surplus places and address organisational change, or otherwise improve the efficiency of the school estate. The strategy should refer to inter-authority issues and the full requirements of statutory processes. Reference should also be made here to the demand for Welsh Medium education.
4 Sustainability and CO2 reduction	Strategies for sustainability including carbon dioxide emissions associated with the education estate are in place.
5 Integrated public services, co-location of services and community benefits	Opportunities have been created where possible to co-locate and integrate community services and/or to enhance local or regional regeneration

Category C condition schools as at 2010

Local Authority	School Name
Blaenau Gwent	Abertillery Primary School
Blaenau Gwent	All Saints R.C. Primary School
Blaenau Gwent	Blaen-Y-Cwm C.P. School
Blaenau Gwent	Briery Hill Primary School
Blaenau Gwent	Bryngwyn Primary
Blaenau Gwent	Cwm Primary School
Blaenau Gwent	Deighton Junior and Infants
Blaenau Gwent	Glyncoed Primary School
Blaenau Gwent	Pontygof Primary School
Blaenau Gwent	Rhos-Y-Fedwyn Primary
Blaenau Gwent	St Joseph's R.C.
Blaenau Gwent	Waunlwyd Primary School
Blaenau Gwent	Ysgol Gymraeg Brynmawr
Blaenau Gwent	Abertillery Comprehensive School
Blaenau Gwent	Ebbw Vale Comprehensive School
Blaenau Gwent	Glyncoed Comprehensive School
Blaenau Gwent	Nantyglo Comprehensive School
Blaenau Gwent	Pen-Y-Cwm Special School
Bridgend	Betws Primary School
Bridgend	Mynydd Cynffig County Junior
Bridgend	Nantymoel Primary School
Bridgend	Penyfai C.I.W. Primary
Bridgend	St Robert's Primary Catholic School
Bridgend	Tynyrheol Primary School
Bridgend	Ysgol Cynwyd Sant
Bridgend	Ysgol G.G. Cwm Garw
Bridgend	Archbishop Mcgrath Catholic School
Bridgend	Brynteg Comprehensive School
Bridgend	Pencoed Comprehensive School
Caerphilly	Aberbargoed Primary School
Caerphilly	Bryn Primary School
Caerphilly	Cefn Fforest Primary School
Caerphilly	Cwmaber Infant School
Caerphilly	Deri Primary School
Caerphilly	Fleur-De-Lys Primary School
Caerphilly	Fochriw Primary School
Caerphilly	Libanus Primary School
Caerphilly	Machen Primary School
Caerphilly	Markham Primary School
Caerphilly	Pengam Primary School
Caerphilly	Phillipstown Primary School
Caerphilly	Pontlottyn Primary School
Caerphilly	St Helen's Catholic Primary School
Caerphilly	St James Primary

Caerphilly	Tiryberth Primary School
Caerphilly	Trinant Primary School
Caerphilly	Twyn Primary School
Caerphilly	Ty Sign Primary School
Caerphilly	Upper Rhymney Primary School
Caerphilly	Ynysddu Primary School
Caerphilly	Ysgol Gymraeg Bro Allta
Caerphilly	Ysgol Gymraeg Gilfach Fargoed
Caerphilly	Ysgol Gymraeg Trelyn
Caerphilly	Ysgol Gynradd Gymraeg Y Castell
Caerphilly	Ysgol Y Lawnt
Caerphilly	Ystrad Mynach Primary
Caerphilly	Glanynant Learning Centre (PRU)
Caerphilly	Bedwas High School
Caerphilly	Blackwood Comprehensive School
Caerphilly	Heolddu Comprehensive School
Caerphilly	Lewis Girls' Comprehensive School
Caerphilly	Newbridge School
Caerphilly	Oakdale Comprehensive School
Caerphilly	Pontllanfraith Comprehensive School
Caerphilly	Rhymney Comprehensive School
Caerphilly	Risca Community School
Caerphilly	St Martin Comprehensive School
Cardiff	Adamsdown Primary School
Cardiff	Bryn Hafod Primary School
Cardiff	Cefn Onn Primary School
Cardiff	Creigiau Primary School
Cardiff	Greenway Primary School
Cardiff	Holy Family R.C. Primary School
Cardiff	Lakeside Primary School
Cardiff	Llanedeyrn Primary School
Cardiff	Oakfield Primary School
Cardiff	Springwood Primary School
Cardiff	St Francis V.A. Primary School
Cardiff	St Mary The Virgin C.I.W. Primary School
Cardiff	St Mary's R.C. Primary School
Cardiff	Ysgol Gymraeg Coed-Y-Gof
Cardiff	Ysgol-Y-Wern
Cardiff	Bryn Y Deryn School and Student Support Unit
Cardiff	Cantonian High School
Cardiff	Cardiff High School
Cardiff	Fitzalan High School
Cardiff	Llanedeyrn High School
Cardiff	Llanishen High School
Cardiff	Llanrumney High School
Cardiff	Radyr Comprehensive School
Cardiff	Rumney High School

Cardiff	Whitchurch High School Upper
Cardiff	Willows High School
Cardiff	Ysgol Gyfun Gymraeg Glantaf
Cardiff	Ty Gwyn Special School
Carmarthenshire	Abernant C.P. School
Carmarthenshire	Caio County Primary School
Carmarthenshire	Carway C.P. School
Carmarthenshire	Cefneithin C.P.
Carmarthenshire	Copperworks Infant and Nursery School
Carmarthenshire	Cross Hands C.P. School
Carmarthenshire	Cwmifor C.P. School
Carmarthenshire	Ferryside V.C.P. School
Carmarthenshire	Gwynfryn CP School
Carmarthenshire	Halfway C.P. School
Carmarthenshire	Hendy C.P. Mixed School
Carmarthenshire	Johnstown C.P. School
Carmarthenshire	Llandeilo C.P. School
Carmarthenshire	Llandybie C.P. School
Carmarthenshire	Llangadog C.P. School
Carmarthenshire	Llangennech Junior School
Carmarthenshire	Llangunnor C.P. School
Carmarthenshire	Llanmiloe C.P. School
Carmarthenshire	Llansadwrn C.P. School
Carmarthenshire	Llanybydder C.P. School
Carmarthenshire	Maes Yr Morfa Community Primary School
Carmarthenshire	Meidrim C.P. School
Carmarthenshire	Myrddin C.P. School
Carmarthenshire	Myrddin C.P. School
Carmarthenshire	Nantygroes C.P. School
Carmarthenshire	Parc Y Tywyn School
Carmarthenshire	Pembrey C.P. School
Carmarthenshire	Pentip V.A. C.I.W. Primary School
Carmarthenshire	Pontiets C.P. School
Carmarthenshire	Pontyberem C.P. School
Carmarthenshire	Trimsaran C.P. School
Carmarthenshire	Y.G. Cynwyl Elfed
Carmarthenshire	Ysgol Bro Banw Community Primary School
Carmarthenshire	Ysgol Bro Banw Community Primary School
Carmarthenshire	Ysgol Capel Cynfab
Carmarthenshire	Ysgol Cefnbrynbrain
Carmarthenshire	Ysgol G. Rhydcymerau
Carmarthenshire	Ysgol Gruffydd Jones
Carmarthenshire	Ysgol Gynradd Llansawel
Carmarthenshire	Ysgol Gynradd Bancffosfelen
Carmarthenshire	Ysgol Gynradd Blaenau
Carmarthenshire	Ysgol Gynradd Brechfa
Carmarthenshire	Ysgol Gynradd Hafodwenog

Carmarthenshire	Ysgol Gynradd Hendy Gwyn Ar Daf
Carmarthenshire	Ysgol Gynradd Llanedy
Carmarthenshire	Ysgol Gynradd Parcyrhun
Carmarthenshire	Ysgol Gynradd Ponthenri
Carmarthenshire	Ysgol Gynradd Pum Heol
Carmarthenshire	Ysgol Gynradd Tycroes
Carmarthenshire	Ysgol Gynradd Wirfoddol Llanddarog
Carmarthenshire	Ysgol Gynradd Wirfoddol Llanllwni
Carmarthenshire	Ysgol Gynradd Ystradowen
Carmarthenshire	Ysgol Teilo Sant
Carmarthenshire	Ysgol Y Ddwylan
Carmarthenshire	Ysgol Y Felin
Carmarthenshire	Ysgol Y Fro (Llangyndeyrn)
Carmarthenshire	Ysgol y Fro
Carmarthenshire	Aalton House Tuition Centre
Carmarthenshire	Pwll KS3 Teaching and Learning Centre
Carmarthenshire	Amman Valley Comprehensive School
Carmarthenshire	Bryngwyn Comprehensive School
Carmarthenshire	Coedcae School
Carmarthenshire	Ysgol Gyfun Emlyn
Carmarthenshire	Ysgol Gyfun Gymraeg Bro Myrddin
Carmarthenshire	Ysgol Gyfun Pantycelyn
Carmarthenshire	Ysgol Gyfun Tregib
Carmarthenshire	Ysgol Gyfun Y Strade
Carmarthenshire	Ysgol Y Gwendraeth
Carmarthenshire	Ysgol Rhydygors
Ceredigion	Capel Seion Primary School
Ceredigion	Cardigan Community Primary School
Ceredigion	Coedybryn C.P.
Ceredigion	Llanwnnen C.P. School
Ceredigion	Mynach C.P. School
Ceredigion	Plascrug C.P. School
Ceredigion	Rhyd Lewis C.P. School
Ceredigion	St Padarns R.C.P. School
Ceredigion	Y.G. Capel Cynon
Ceredigion	Y.G. Glynarthen
Ceredigion	Y.G. Llanddewi Brefi
Ceredigion	Y.G. Llangynfelyn
Ceredigion	Y.G. Pontgarreg
Ceredigion	Y.G. Pontrhydfendigaid
Ceredigion	Ysgol Gynradd Llanfihangel-Y-Creuddyn
Ceredigion	Ysgol Gynradd Lledrod
Ceredigion	Ysgol Craig Yr Wylfa
Ceredigion	Ysgol Gymunedol Llannon
Ceredigion	Ysgol Gynradd Aberporth
Ceredigion	Ysgol Gynradd Beulah
Ceredigion	Ysgol Gynradd Bronnant

Ceredigion	Ysgol Gynradd Cei Newydd
Ceredigion	Ysgol Gynradd Cenarth
Ceredigion	Ysgol Gynradd Dihewyd
Ceredigion	Ysgol Gynradd Llanafan
Ceredigion	Ysgol Gynradd Llandysul
Ceredigion	Ysgol Gynradd Llangeitho
Ceredigion	Ysgol Gynradd Llanilar
Ceredigion	Ysgol Gynradd Llechryd
Ceredigion	Ysgol Gynradd Penllwyn
Ceredigion	Ysgol Gynradd Talybont
Ceredigion	Ysgol Gynradd Trewen
Ceredigion	Ysgol Llwyn-Yr-Eos
Ceredigion	Ysgol Penlŷn
Ceredigion	Ysgol Syr John Rhys
Ceredigion	Ceredigion Teaching and Learning Centre Aberaeron
Ceredigion	Ysgol Uwchradd Aberteifi
Ceredigion	Ysgol Gyfun Dyffryn Teifi
Conwy	Blessed William Davies School
Conwy	Conwy Road Infants School
Conwy	Llandrillo Yn Rhos Primary School
Conwy	Llanefydd School
Conwy	Mochdre Infants C.P. School
Conwy	Ysgol Babanod Llanfairfechan
Conwy	Ysgol Betws-y-Coed
Conwy	Ysgol Bod Alaw
Conwy	Ysgol Capel Garmon
Conwy	Ysgol Cystennin
Conwy	Ysgol Ffordd Dyffryn
Conwy	Ysgol Glan Conwy
Conwy	Ysgol Gynradd Pentrefoelas
Conwy	Ysgol Gynradd Tal-Y-Bont
Conwy	Ysgol Llanfair Talhaiarn
Conwy	Ysgol Nant Y Coed
Conwy	Ysgol Pant-Y-Rhedyn
Conwy	Ysgol T. Gwynn Jones
Conwy	Ysgol Trefriw
Conwy	Ysgol Y Foryd
Denbighshire	Bodnant Infants School
Denbighshire	Bodnant Junior School
Denbighshire	Heulfre Junior School
Denbighshire	Llandrillo C.P. School
Denbighshire	Llantysilio C.I.W. Controlled School
Denbighshire	St Brigid's School
Denbighshire	Twm O'r Nant
Denbighshire	Ysgol Bro Elwern
Denbighshire	Ysgol Bryn Collen Llangollen
Denbighshire	Ysgol Emmanuel

Denbighshire	Ysgol Esgob Morgan
Denbighshire	Ysgol Hiraddug
Denbighshire	Ysgol Pen Barras
Denbighshire	Ysgol Penmorfa
Denbighshire	Ysgol Tremeirchion
Denbighshire	Ysgol Y Llys
Denbighshire	Blessed Edward Jones R.C. School
Denbighshire	Prestatyn High School
Denbighshire	Rhyl High School
Denbighshire	St Brigid's School
Denbighshire	Ysgol Uwchradd Glan Clwyd
Denbighshire	Ysgol Tir Morfa
Flintshire	Abermorddu C.P. School
Flintshire	Broughton Infants School
Flintshire	Broughton Junior School
Flintshire	Brynford C.P. School
Flintshire	Buckley Southdown C.P.
Flintshire	Custom House Lane C.P.
Flintshire	Golftyn C.P. School
Flintshire	Merllyn C.P. School
Flintshire	Mountain Lane C.P. School
Flintshire	Mynydd Isa Junior School
Flintshire	Saltney Wood Memorial C.P. School
Flintshire	Sandycroft C.P. School
Flintshire	Sealand C.P. School
Flintshire	Shotton Infants School
Flintshire	St Anthony's R.C. Primary School
Flintshire	Ven. Edward Morgan R.C. Primary School
Flintshire	Wat's Dyke Infants School
Flintshire	Westwood Community Primary School
Flintshire	Ysgol Bro Carmel
Flintshire	Ysgol Bryn Coch C.P.
Flintshire	Ysgol Bryn Pennant C.P.
Flintshire	Ysgol Croes Atti
Flintshire	Ysgol Estyn C.P.
Flintshire	Ysgol Glan Aber C.P.
Flintshire	Ysgol Glanrafon
Flintshire	Ysgol Gwenffrwd
Flintshire	Ysgol Gymraeg Mornant
Flintshire	Ysgol Parc Y Llan
Flintshire	Ysgol Y Fron C.P. School
Flintshire	Ysgol Y Waun
Flintshire	Argoed High School
Flintshire	Connah's Quay High School
Flintshire	Elfed High School
Flintshire	Holywell High School
Flintshire	Alun School

Flintshire	St Richard Gwyn Roman Catholic High School
Flintshire	Ysgol Maes Garmon
Gwynedd	Y.G. Abergynolwyn
Gwynedd	Y.G. Rhostryfan
Gwynedd	Y.G. Y Groeslon
Gwynedd	Ysgol Abercaseg
Gwynedd	Ysgol Babanod Coed Mawr
Gwynedd	Ysgol Bodfeurig
Gwynedd	Ysgol Bro Hedd Wyn
Gwynedd	Ysgol Bro Plennydd
Gwynedd	Ysgol Cefn Coch
Gwynedd	Ysgol Cymerau
Gwynedd	Ysgol Dolbadarn
Gwynedd	Ysgol Edmwnd Prys
Gwynedd	Ysgol Ein Harglwyddes
Gwynedd	Ysgol Foel Gron
Gwynedd	Ysgol Gynradd Aberdyfi
Gwynedd	Ysgol Gynradd Abererch
Gwynedd	Ysgol Gynradd Beddgelert
Gwynedd	Ysgol Gynradd Bethel
Gwynedd	Ysgol Gynradd Bryncrug
Gwynedd	Ysgol Gynradd Edern
Gwynedd	Ysgol Gynradd Hiracl
Gwynedd	Ysgol Gynradd Llanegryn
Gwynedd	Ysgol Gynradd Maesinclla
Gwynedd	Ysgol Gynradd Nebo
Gwynedd	Ysgol Gynradd Nefyn
Gwynedd	Ysgol Gynradd Pennal
Gwynedd	Ysgol Gynradd Rhiwlas
Gwynedd	Ysgol Ieuan Gwynedd
Gwynedd	Ysgol Llanystumdwy
Gwynedd	Ysgol Llidiardau
Gwynedd	Ysgol Penybryn
Gwynedd	Ysgol Trefarthyr
Gwynedd	Ysgol Tregarth
Gwynedd	Ysgol Y Friog
Gwynedd	Ysgol Y Gelli
Gwynedd	Ysgol Y Traeth
Gwynedd	Uned Bryn Llwyd
Gwynedd	Ysgol Arduddy
Gwynedd	Ysgol Botwnnog
Gwynedd	Ysgol Brynrefail
Gwynedd	Ysgol Dyffryn Nantlle
Gwynedd	Ysgol Dyffryn Ogwen
Gwynedd	Ysgol Syr Hugh Owen
Gwynedd	Ysgol Uwchradd Tywyn
Gwynedd	Ysgol Hafod Lon

Isle of Anglesey	Ysgol Syr Thomas Jones
Merthyr Tydfil	St Illtyds R.C.Primary School
Merthyr Tydfil	Ysgol-Y-Graig Primary School
Merthyr Tydfil	Afon Taf High School
Merthyr Tydfil	Bishop Hedley High School
Merthyr Tydfil	Pen-Y-Dre High School
Monmouthshire	Caldicot West End Infants School
Monmouthshire	Castle Park Primary School
Monmouthshire	Govilon C.P. School
Monmouthshire	Llanfair Kilgeddin V.A. Primary
Monmouthshire	Llanfihangel Crucorney C.P. School
Monmouthshire	Llanover Junior and Infants School
Monmouthshire	Raglan V.C. Primary School
Monmouthshire	Thornwell Primary School
Monmouthshire	Ysgol Gymraeg Y Ffin
Monmouthshire	King Henry VIII Comprehensive School
Neath Port Talbot	Baglan Primary School
Neath Port Talbot	Blaendulais Primary School
Neath Port Talbot	Blaenhonddan Primary School
Neath Port Talbot	Brynhyfyrd Primary School
Neath Port Talbot	Central Junior School
Neath Port Talbot	Creunant Primary School
Neath Port Talbot	Croeserw Primary School
Neath Port Talbot	Crymlyn Primary School
Neath Port Talbot	Cwmafan Junior School
Neath Port Talbot	Duffryn Afan Primary School
Neath Port Talbot	Glyncorwg Primary School
Neath Port Talbot	Godre'rgraig Primary School
Neath Port Talbot	Llangiwig Primary School
Neath Port Talbot	Llansawel Primary School
Neath Port Talbot	Melin Infant School
Neath Port Talbot	Mynachlog Nedd Junior School
Neath Port Talbot	Neath Abbey Infants
Neath Port Talbot	Pontrhydyfen Primary School
Neath Port Talbot	Rhos Primary School
Neath Port Talbot	St Joseph's Infant School
Neath Port Talbot	St Josephs R.C.Primary School
Neath Port Talbot	Tairgwaith Primary School
Neath Port Talbot	Tirmorfa Primary School
Neath Port Talbot	Tonnau Primary Community School
Neath Port Talbot	Traethmelyn Primary School
Neath Port Talbot	Tywyn Primary School
Neath Port Talbot	Y.G.G. Blaendulais
Neath Port Talbot	YGGD Y Wern
Neath Port Talbot	YGGD Gwauncaegurwen
Neath Port Talbot	YGGD Trebannws
Neath Port Talbot	Ynysfach Primary School

Neath Port Talbot	Ynysmaerdy Primary School
Neath Port Talbot	Ysgol GG Rhos-Afan
Neath Port Talbot	Cefn Saeson Comprehensive School
Neath Port Talbot	Cwrt Sart Community Comprehensive School
Neath Port Talbot	Cymer Afan Comprehensive School
Neath Port Talbot	Dwr-Y-Felin Comprehensive School
Neath Port Talbot	Dyffryn School
Neath Port Talbot	Glan Afan Comprehensive School
Neath Port Talbot	Llangatwg Community School
Neath Port Talbot	Sandfields Comprehensive School
Newport	Alway Primary
Newport	Brynglas Primary School
Newport	Caerleon (Lodge Hill) Infants School
Newport	Caerleon (Lodge Hill) Junior School
Newport	Caerleon Endowed Infant school
Newport	Caerleon Endowed Junior School
Newport	Crindau Primary School
Newport	Duffryn Infant School
Newport	Duffryn Junior School
Newport	Gaer Infant School
Newport	Gaer Junior School
Newport	Glasllwch Primary School
Newport	High Cross Primary
Newport	Langstone Primary School
Newport	Maesglas Primary School
Newport	Malpas Park Primary School
Newport	Marshfield Primary School
Newport	Millbrook Primary School
Newport	Milton Infants School
Newport	Milton Junior School
Newport	Mount Pleasant Primary
Newport	Somerton Primary School
Newport	St Gabriel's R.C. Primary School
Newport	St Mary's R.C. Primary School
Newport	St Patrick's R.C. Primary School
Newport	Duffryn High School
Newport	Hartridge High School
Newport	St Julian's School
Pembrokeshire	Angle V.C. School
Pembrokeshire	Burton V.C.P. School
Pembrokeshire	Cosheston V.C.P. School
Pembrokeshire	Croesgoch C.P. School
Pembrokeshire	Fenton C.P
Pembrokeshire	Hakin C.P. Junior Mixed School
Pembrokeshire	Haverfordwest Junior V.C. School
Pembrokeshire	Hook C.P. School
Pembrokeshire	Johnston C.P. School

Pembrokeshire	Manorbier V.C.P. School
Pembrokeshire	Mathry V.C.P. School
Pembrokeshire	Mount Airey C.P.
Pembrokeshire	Neyland Primary School
Pembrokeshire	Orielton C.P. School
Pembrokeshire	Pennar Community School
Pembrokeshire	Puncheston CP School
Pembrokeshire	Roch C.P. School
Pembrokeshire	St Aidans V.A.P. School
Pembrokeshire	St Florence V.C. School
Pembrokeshire	St Francis V.R.C. School
Pembrokeshire	St Teilos V.R.C. School
Pembrokeshire	Wolfcastle C.P. School
Pembrokeshire	Ysgol Gelli Aur Golden Grove
Pembrokeshire	Ysgol Gynradd Brynconin
Pembrokeshire	Ysgol Llanychllwydog
Pembrokeshire	Outreach Unit (SAGE)
Pembrokeshire	Pembrokeshire Pupil Referral Service
Pembrokeshire	Milford Haven School
Pembrokeshire	Pembroke School Ysgol Penfro
Pembrokeshire	Sir Thomas Picton School
Pembrokeshire	Tasker-Milward V.C. School
Pembrokeshire	The Greenhill School
Pembrokeshire	Ysgol Bro Gwaun
Pembrokeshire	Ysgol Dewi Sant
Pembrokeshire	Ysgol Gyfun Ddwyieithog Y Preseli
Powys	Llanfyllin C.P. School
Powys	Aberhafesp C.P. School
Powys	Arddleen C.P. School
Powys	Ardwyn Nursery and Infant School
Powys	Banw C.P. School
Powys	Beguildy C.I.W. School
Powys	Buttington Trewern C.P. School
Powys	Dolfor C.P. School
Powys	Forden C.I.W. School
Powys	Gungrog C.I.W. Infant School
Powys	Hafren C.P. Junior School
Powys	Irfon Valley C.P. School
Powys	Ladywell Green Nurs. and Inf. School
Powys	Leighton C.P. School
Powys	Llanbister C.P. School
Powys	Llandinam C.P. School
Powys	Llandrindod Wells C.I.W. School
Powys	Llanelwedd C.I.W. School
Powys	Llanfair Caereinion C.P.
Powys	Llanfechain C.I.W. School
Powys	Llanfihangel Rhydithon C.P.

Powys	Llangynidr C.P. School
Powys	Llanidloes C.P. School
Powys	Montgomery C.I.W. School
Powys	Nantmel C.I.W. School
Powys	Presteigne C.P. School
Powys	Talgarth C.P. School
Powys	Ysgol Maesydre
Powys	Gwernyfed High School
Powys	John Beddoes School
Powys	Llandrindod High School
Powys	Llanidloes High School
Powys	Newtown High School
Powys	Welshpool High School
Powys	Brynllwarch Hall School
Rhondda Cynon Taf	Aberdare Town C.I.W. Primary School
Rhondda Cynon Taf	Aberllechau Primary School
Rhondda Cynon Taf	Alaw Primary School
Rhondda Cynon Taf	Blaengwawr Primary School
Rhondda Cynon Taf	Bodringallt Primary School
Rhondda Cynon Taf	Capcoch Primary School
Rhondda Cynon Taf	Caradog Primary School
Rhondda Cynon Taf	Cwmaman Infants School
Rhondda Cynon Taf	Cwmbach C.I.W. Primary School
Rhondda Cynon Taf	Cwmclydach Primary
Rhondda Cynon Taf	Cwmdar County Primary School
Rhondda Cynon Taf	Glanffrwd Infant School
Rhondda Cynon Taf	Glynhafod Junior School
Rhondda Cynon Taf	Hendreforgan Primary School
Rhondda Cynon Taf	Llanhari Primary School
Rhondda Cynon Taf	Maerdy Primary School
Rhondda Cynon Taf	Oaklands Primary School
Rhondda Cynon Taf	Penrhiwceibr Primary
Rhondda Cynon Taf	Pentre Primary School
Rhondda Cynon Taf	Penygraig Junior School
Rhondda Cynon Taf	Pontrhondda Primary School
Rhondda Cynon Taf	Rhigos Primary School
Rhondda Cynon Taf	Ton Pentre Junior School
Rhondda Cynon Taf	Tonypandy Primary School
Rhondda Cynon Taf	Tonysguboriau Primary School
Rhondda Cynon Taf	Tref-Y-Rhyg Primary School
Rhondda Cynon Taf	Treorchy Primary School
Rhondda Cynon Taf	Trerobart Primary School
Rhondda Cynon Taf	Ynysboeth Junior School
Rhondda Cynon Taf	Ynyswen Infant School
Rhondda Cynon Taf	Ysgol G. G. Llwyncelyn
Rhondda Cynon Taf	Ysgol G.G. Bodringallt
Rhondda Cynon Taf	Ysgol G.G. Bronllwyn

Rhondda Cynon Taf	Ysgol G.G. Llyn Y Forwyn
Rhondda Cynon Taf	Ysgol G.G. Ynyswen
Rhondda Cynon Taf	Ysgol Gymraeg Abercynon
Rhondda Cynon Taf	Aberdare Boys' School
Rhondda Cynon Taf	Bryncelynnog Comprehensive School
Rhondda Cynon Taf	Cardinal Newman R.C. Comprehensive School
Rhondda Cynon Taf	Hawthorn High School
Rhondda Cynon Taf	Tonyrefail Comprehensive School
Rhondda Cynon Taf	Ysgol Gyfun Cymer Rhondda
Rhondda Cynon Taf	Ysgol Gyfun Llanhari
Swansea	Bishopston Primary School
Swansea	Blaenymaes Primary School
Swansea	Brynhyfryd Junior School
Swansea	Casllwchwr Primary School
Swansea	Dunvant Primary
Swansea	Gors Community Primary School
Swansea	Gorseinon Junior School
Swansea	Gorseinon Infant and Nursery School
Swansea	Gwyrosydd Primary
Swansea	Knelston Primary School
Swansea	Manselton Primary School
Swansea	Pentrechwyth Primary School
Swansea	Pentrepoeth Infant School
Swansea	Pentrepoeth Junior School
Swansea	Plasmarl Primary School
Swansea	Portmead Primary School
Swansea	St Helen's Primary School
Swansea	St Joseph's Cathedral Infant School
Swansea	St Josephs Cathedral Junior School
Swansea	Townhill Community Primary School
Swansea	Waun Wen Primary School
Swansea	Y.G.G. Bryn-Y-Mor
Swansea	Ysgol Gynradd Gymraeg Lonlas
Swansea	Key Stage 3 Education Centre
Swansea	Bishop Gore School
Swansea	Cefn Hengoed Community School
Swansea	Daniel James Community School
Swansea	Gowerton School
Swansea	Morrison Comprehensive School
Swansea	Pentrehafod School
The Vale of Glamorgan	Gladstone Primary School
The Vale of Glamorgan	Holton Primary School
The Vale of Glamorgan	Peterston Super Ely C.I.W. Primary
The Vale of Glamorgan	St Helen's R.C. Junior School
The Vale of Glamorgan	Partnership for young parents
The Vale of Glamorgan	Llantwit Major School
The Vale of Glamorgan	St Cyres Comprehensive School

The Vale of Glamorgan	Ysgol Erw'r Delyn
Torfaen	Blaenavon Hillside Nursery School
Torfaen	Brynteg Nursery School
Torfaen	Two Locks Nursery School
Torfaen	Blenheim Road Community Primary School
Torfaen	Croesyceiliog Primary
Torfaen	Griffithstown Primary
Torfaen	Hillside Primary School
Torfaen	Hollybush Primary School
Torfaen	Kemys Fawr Infants School
Torfaen	Maendy Primary School
Torfaen	New Inn Primary School
Torfaen	Our Lady of the Angels R.C School
Torfaen	Pontnewynydd Primary
Torfaen	St David's R.C. Jnr. and Inf. School
Torfaen	St Peter's C.V. Junior and Infants
Torfaen	Victoria Primary School
Torfaen	cwnffrwdoer
Torfaen	Croesyceiliog School
Torfaen	Fairwater High School
Torfaen	Llantarnam School
Torfaen	St Alban's R.C. High School
Torfaen	Ysgol Gyfun Gwynllyw
Torfaen	Crownbridge Special Day School
Wrexham	Caia Park Nursery School
Wrexham	Erddig Nursery School
Wrexham	All Saints Primary School
Wrexham	Brynteg County School
Wrexham	Cefn Mawr Primary School
Wrexham	Ceiriog Junior School
Wrexham	Froncysyllte C.P. School
Wrexham	Garth C.P. School
Wrexham	Gwenfro Community Primary School
Wrexham	Johnstown Junior School
Wrexham	Minera Aided Primary School
Wrexham	Pentre Church in Wales Controlled Primary School
Wrexham	Pontfadog C.P. School
Wrexham	St Mary's C.I.W. Aided School
Wrexham	St Mary's Primary (Ruabon) School
Wrexham	Tanyfron C.P. School
Wrexham	Ysgol Acrefair
Wrexham	Ysgol Min-Y-Ddol
Wrexham	Cyfle Young Mothers Unit
Wrexham	Gwersyllt Support centre
Wrexham	Ymlaen
Wrexham	Darland High School
Wrexham	Ysgol Bryn Alyn

Wrexham	Ysgol-Y-Grango
---------	----------------

Huw Lewis AC / AM
Y Gweinidog Addysg a Sgiliau
Minister for Education and Skills

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Eich cyf/Your ref
Ein cyf/Our ref LF/HL/1253/13

Ann Jones AC
Cadeirydd
Y Pwyllgor Plant a Phobl Ifanc
Bae Caerdydd
Caerdydd CF99 1NA

6 Ionawr 2014

Annwyl Ann,

Bil Addysg (Cymru)

Yn sgil y ddadl ar egwyddorion cyffredinol a gynhaliwyd ar 3 Rhagfyr, ac ar ôl ystyried yn fanwl yr adroddiad craffu defnyddiol a baratowyd gan eich Pwyllgor a hefyd y dadleuon o bob ochr, rwyf wedi penderfynu o blaid diddymu'r darpariaethau Anghenion Addysgol Arbennig (AAA) o Fil Addysg (Cymru).

Rwy'n parhau'n ymrwymedig i gefnogi ein dysgwyr yng Nghymru, ac rwyf hefyd wedi gwrandao ar farn rhanddeiliaid ac Aelodau'r Cynulliad sy'n dweud mai'r peth gorau fyddai diddymu'r darpariaethau AAA o'r Bil hwn, gan eu rhoi yn hytrach mewn Bil Diwygio AAA ar wahân. Mae'r Llywodraeth hon yn rhoi pwys mawr ar y broses graffu - ac felly byddaf yn rhoi fy nghefnogaeth i ddiddymu Rhan 3 (Personau ag Anawsterau Dysgu) o'r Bil hwn.

Fodd bynnag, hoffwn sicrhau rhanddeiliaid ac Aelodau'r Cynulliad y bydd fy swyddogion yn gweithio'n agos gyda nhw i gyflwyno deddfwriaeth gydlynus a holistaidd cyn gynted â phosibl. Er fy mod yn siomedig o safbwynt y dysgwyr eu hunain, gan y bydd oedi cyn gweithredu'r darpariaethau, hoffwn bwysleisio nad yw hyn yn gam yn ôl mewn unrhyw ffordd. Rwy'n cydnabod pa mor hanfodol yw gweithio ar y cyd ar ddeddfwriaeth sydd mor bwysig â hon, ac rwy'n gobeithio y byddwch chi ac aelodau eich Pwyllgor yn cyfrannu at y gwaith o ddarparu deddfwriaeth diwygio AAA pan fyddaf yn ei chyflwyno ar y cyfle nesaf.

Rwyf hefyd yn anfon copi o'r llythyr hwn at David Melding AC yn rhinwedd ei swydd fel Cadeirydd y Pwyllgor Materion Cyfansoddiadol a Deddfwriaethol, er ei wybodaeth.

Yn gywir,

A handwritten signature in cursive script, appearing to read 'Huw Lewis'.

Huw Lewis AC / AM

Y Gweinidog Addysg a Sgiliau
Minister for Education and Skills

Huw Lewis AM
Minister for Education and Skills
Welsh Government
5th Floor
Ty Hywel
Cardiff Bay
Cardiff
CF99 1NA

Our ref: CE9976RL

19 December 2013

Dear Minister

Education Bill

Recently I visited Coleg Elidyr which is situated in the north of my constituency near Llandovery as a guest in their 40th birthday celebration. Coleg Elidyr is an institution providing specialist further education and training for young people aged 18-25 with learning difficulties for individuals not suited to general provision. In my short time at the College I learnt about the transformative impact specialist provision can have on very vulnerable individuals. I am proud that the College is located in my constituency. The College was the first of its kind across the British State, and its model has been copied by countless other institutions. A path finding success which we should celebrate and help develop due to the person centred approach it provides to complex and vulnerable individuals.

Staff at Coleg Elidyr were very concerned at some of the proposals included in your Education Bill, which I understand is at Stage 2 of the legislative process.

The main concern of Coleg Elidyr relates to Assessment Arrangements and in particular the intention of transferring responsibility for assessments to Local Authorities. The College is concerned that the arrangements as proposed might not take into consideration the full range of post-16 options available, particularly including specialist provision such as provided by Coleg Elidyr.

Coleg Elidyr inform me traditionally there has not been much strategic collaboration between Local Authorities and specialist providers and the new assessment arrangements you propose might mean that individuals who should receive specialist provision are not allocated to suitable providers.

Coleg Elidyr understand that the bill aims to provide assessment guidance that specifies the requirement to assess for the needs of the individual, but by placing the responsibility on Local Authorities there will be an incentive to assess on the basis of the cheapest option.

There is also a clear issue as to how will vulnerable young people and their families will get the best advice in terms of the options available to them at this stage of their educational development.

The College also has concerns about the timescale and resourcing of the change. They understand that the first assessments will be conducted by Local Authorities from September 2014 which allows very little time for local

Jonathan Edwards AS / MP

Llais Sir Gâr yn San Steffan / Carmarthenshire's Voice in Westminster

authorities to identify deficits in their knowledge base of post-16 options and to implement the necessary procedures and training for those responsible for carrying out assessments. The timescale outlined by the Bill will not allow sufficient time for Local Authorities and specialist providers to develop a collaborative approach, in particular for Local Authorities to have a joint approach so that specialist providers like Coleg Elidyr do not find themselves having to deal with twenty two LA's, each with their own criteria for determining assessments.

The implementation of similar changes in England led to huge variations between the requirements of Local Authorities. I would hope that you would want to ensure that this will not happen in Wales and that there will be uniformity to ensure a seamless transition. I would hope that the Welsh Government in particular would be minded to ensure that there are strict protocols in place in relation to contractual arrangements and payment schedules between Local Authorities and Specialist providers.

Paragraph 28 of the guidance of the Bill notes that your new arrangements will lead to better value for money. The College are unclear as to how judgments for value for money will be reached considering that outcomes for specialist providers and general Further Education are so different. Often in complex cases such as those catered for at Coleg Elidyr, the cheapest option will not be the best option. What measures will you be placing in the Bill to ensure that full costs of meeting an individual's needs are taken into account when comparing mainstream and specialist provision.

The College inform me that experience in England following similar changes indicates that there is growing duplication between mainstream and specialist providers, leading to excess capacity and a waste of resources. Far from greater collaboration it's led to competition - an unintended consequence I'm sure you will probably wish to avoid.

In short Coleg Elidyr and other specialist providers are concerned that unless the Bill provides clear guidance in relation to admissions it could seriously impact the business model of specialist providers and more importantly limit the life chances of extremely vulnerable individuals. These individuals deserve the best support we as a society are able to provide. Specialist providers such as the College therefore need to be protected as a result of Education Bill.

Yn gywir iawn,

Jonathan Edwards AS/MP
Dwyrain Caerfyrddin a Dinefwr / Carmarthen East & Dinefwr

Cc Ann Jones AC, Cadeirydd Pwyllgor Deddfwriaethol Deddf Addysg, i gofal Marc Wyn Jones - Clerc, Llywodraeth Cymru, Bae Caerdydd, Caerdydd, CF99 1NA

Jonathan Edwards AS / MP
Llais Sir Gâr yn San Steffan / Carmarthenshire's Voice in Westminster

☒ Swyddfa'r Etholaeth
37, Stryd y Gwynt
Rhydaman
Sir Gaerfyrddin
SA18 3DN

☎ 01269 597677
☒ www.jonathanedwards.org.uk
☎ jonathan.edwards.mp@parliament.uk

☒ Constituency Office
37, Wind Street
Ammanford
Carmarthenshire
SA18 3DN

Huw Lewis AC / AM
Y Gweinidog Addysg a Sgiliau
Minister for Education and Skills

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Eich cyf/Your ref
Ein cyf/Our ref LF/HL/1245/13

Ann Jones AC
Cadeirydd
Y Pwyllgor Plant a Phobl Ifanc

7 Ionawr 2014

Annwyl Ann,

Bil Addysg (Cymru) – Rhan 2; Cyngor y Gweithlu Addysg

Yn sgil y ddadl ar egwyddorion cyffredinol a gynhaliwyd ar 3 Rhagfyr, ac ar ôl ystyried yr adroddiadau Cyfnod 1 a baratowyd gan y Pwyllgor Plant a Phobl Ifanc a'r Pwyllgor Materion Cyfansoddiadol a Deddfwriaethol, rwy'n ysgrifennu atoch cyn ymddangos gerbron eich Pwyllgor i ymateb i'r adroddiadau hynny.

Fel y dywedais yn fy Natganiad diweddar ar ganlyniadau PISA eleni, mae'n bwysig ein bod nawr yn parhau â'n hymgyrch i wella safonau addysgol a chyrhaeddiad yn ein hysgolion. Drwy greu sail ar gyfer adeiladu system addysg o'r radd flaenaf, lle mae ymarferwyr yn cydweithio i wella safonau'r addysgu ac ansawdd y dysgu, bydd y Bil hwn yn ein helpu i gyrraedd ein nod mewn llawer o ffyrdd pwysig ac arwyddocaol. Rwy'n ddiolchgar i'ch pwyllgor am y gwaith craffu trylwyr y mae wedi ei gyflawni a hefyd am ei adroddiad ar y casgliadau.

Rwy'n croesawu'r ffaith bod eich Pwyllgor yn cymeradwyo'r egwyddorion cyffredinol ar gyfer ehangu cwrmpas y gofynion cofrestru. Yng ngoleuni'r dystiolaeth a gyflwynwyd, rwyf eisoes wedi datgan fy mwriad i:

- gyflwyno gwelliant i'r Bil yng Nghyfnod 2 er mwyn sicrhau bod ei gwmpas yn ddigon eang i gynnwys y sector annibynnol o fewn y gofyniad i gofrestru ar ddyddiad yn y dyfodol, os bydd tystiolaeth gref y dylwn wneud hynny;
- sicrhau bod y rheoliadau a wneir o dan Adran 5 yn ddarostyngedig i'r weithdrefn gadarnhaol; a
- hysbysu'r Pwyllgor pan fyddwn yn ymgynghori ar y gorchymyn drafft a'r rheoliadau cysylltiedig mewn perthynas â Gweithwyr leuenctid, gan y byddem yn croesawu cyfraniad y Pwyllgorau i'r ymgynghoriad hwnnw.

Roedd adroddiad Cyfnod 1 y Pwyllgor Materion Cyfansoddiadol a Deddfwriaethol yn mynegi pryder mai natur fframwaith sydd i Ran 2, ond rhaid nodi bod rheswm da ac angenrheidiol am y modd y mae'r Bil wedi ei strwythuro, fel rwyf yn ei egluro isod.

Fel y pwysleisiwyd yn y dystiolaeth a gasglwyd gan eich Pwyllgor, mae yna wahaniaethau mawr yn y trefniadau presennol ar gyfer gwahanol swyddogaethau o fewn y gweithlu addysg. Mae'r dystiolaeth wedi tynnu sylw at y gwahanol gamau datblygu; hyd yn hyn, nid yw'n ofynnol i staff cymorth gael eu rheoleiddio o gwbl, er gwaetha'r ffaith bod systemau ar gyfer athrawon wedi bod ar waith ers amser. Er enghraifft, mae athrawon eisoes yn gorfod cydymffurfio â gofynion cofrestru cynhwysfawr, gofynion ynghylch cymwysterau a phroses werthuso. Mae strwythur y Bil yn ystyried y gwahaniaethau hyn sy'n bodoli yn y gofynion presennol.

Hefyd mae'r Bil yn darparu ar gyfer ychwanegu categorïau eraill o weithwyr yn y dyfodol. Rwyf wedi gorfod cadw'r amrywiaethau hyn mewn cof wrth ddatblygu'r Rhan hon o'r Bil ac wrth ystyried cydbwysedd rhwng yr hyn a roddir ar wyneb y Bil a'r hyn y mae'n fwy priodol ymddrin ag ef mewn is-ddeddfwriaeth. Os ydym am ymateb yn effeithiol i anghenion y gweithlu ehangach a'u gwahanol gamau datblygu, mae'r hyblygrwydd a'r gallu i ymateb yn gyflym, fel y gellir eu sicrhau drwy is-ddeddfwriaeth, yn rhywbeth sydd nid yn unig yn ddymunol ond yn hytrach yn hollol hanfodol i'n llwyddiant.

Lle bo hynny'n bosibl, rwyf wedi disgrifio'n fanwl yr hyn y gellir ei gynnwys mewn rheoliadau a'r hyn sydd ar wyneb y Bil, a chredaf fod hynny'n dangos yn glir ein bwriad o ran polisi. Mae'n golygu hefyd y byddwn hefyd yn gallu gwneud rheoliadau a fydd yn ein helpu i wireddu ein huchelgais o godi safonau.

Wrth bennu'r darpariaethau ar gyfer is-ddeddfwriaeth, hoffwn roi sicrwydd i'ch Pwyllgor fy mod wedi cadw at ganllawiau'r Cwnsler Cyffredinol o ran penderfynu a ddylid defnyddio'r weithdrefn gadarnhaol ynteu'r weithdrefn negyddol.

Wedi ystyried ymhellach ac yn fanwl, ac yng ngoleuni'r adroddiadau Cyfnod 1 a baratowyd gennych chi a chan y Pwyllgor Materion Cyfansoddiadol a Deddfwriaethol, byddaf yn cyflwyno gwelliannau pellach lle bo hynny'n gywir ac yn briodol. Rwy'n bwriadu cyflwyno gwelliannau yn ystod Cyfnod 2 yn y meysydd canlynol:

- **Adran 7** – Gan ymateb i bryderon y Pwyllgor ynghylch annibyniaeth y Cyngor, cyflwynir gwelliant sy'n golygu na fydd yn ofynnol i'r Cyngor gael caniatâd Gweinidogion Cymru cyn rhoi cyngor ar y materion perthnasol a nodir yn adran 7(2). Yn lle cael caniatâd, bydd y gwelliant rwy'n ei gynnig i'r adran hon yn ei gwneud yn ofynnol i'r Cyngor hysbysu Gweinidogion Cymru am y cyngor y mae wedi ei roi.
- **Adran 8** - Byddaf yn rhoi sylw i'r pryderon a godwyd ynghylch yr hyn a welir fel diffyg cyfeirio at ddatblygiad proffesiynol parhaus. Cyflwynir gwelliant i'r adran hon a fydd yn cyfeirio at ddatblygiad gyrfa.
- **Adran 12** - Bydd arfer pŵer o dan yr adran hon yn ddarostyngedig i'r weithdrefn gadarnhaol, a byddaf yn cyflwyno gwelliant i adran 53.
- **Atodlen 1, paragraff 3** Rwy'n cynnig gwelliant i bennu ar wyneb y Bil bod 14 o aelodau yn gwasanaethu ar y Cyngor i ddechrau.
- **Atodlen 1, paragraffau 4 (2) a 9 (2)** Cyflwynir gwelliannau i'r paragraffau hyn i nodi y gall y rheoliadau gyfeirio at god ymarfer sy'n ymwneud â'r weithdrefn penodiadau cyhoeddus. Mae hyn mewn ymateb i bryderon rhai Aelodau sy'n teimlo y gallai fod yna ddiffyg annibyniaeth, ac felly mae'n rhoi sicrwydd y bydd yr aelodau'n cael eu penodi mewn modd teg ac yn ôl eu teilyngdod. Fel y dywedwyd yn y Pwyllgor, wrth wneud penodiadau mae Gweinidogion Cymru bob amser wedi ymrwymo i gadw at y Cod

Ymarfer ar gyfer Penodiadau gan Weinidogion i Gyrrff Cyhoeddus neu unrhyw god perthnasol sydd mewn grym ar y pryd.

Rydym yn gwybod o ganlyniadau PISA bod angen inni sicrhau bod ein dysgwyr yn cael cyfle i elwa ar weithlu sydd â sgiliau rhagorol ac sy'n cael ei arwain yn effeithiol. Yr ymarferwyr yw'r rhai sy'n gweithio'n uniongyrchol gyda'r dysgwyr, a'r ymarferwyr sy'n gyfrifol am droi mentrau a pholisïau gwella cenedlaethol yn realiti. Rydym felly'n dibynnu'n fawr ar weithlu ein hysgolion i sicrhau'r gwelliant y mae ei angen.

Rwy'n ffyddiog y bydd y gwelliannau arfaethedig yn creu'r cydbwysedd iawn ac y bydd y darpariaethau yn Rhan 2 y Bil yn creu sail briodol ar gyfer gwireddu'r agenda hon ar gyfer gwella.

Rwyf wedi ysgrifennu llythyr ar wahân atoch ynghylch Rhan 3 y Bil, ac rwy'n gobeithio y byddwch yn cytuno bod fy ymateb i'ch adroddiad yn gadarnhaol ar y cyfan.

Rwy'n ysgrifennu llythyr tebyg at David Melding AC yn rhinwedd ei swydd fel Cadeirydd y Pwyllgor Materion Cyfansoddiadol a Deddfwriaethol.

Best Regards
Huw

Huw Lewis AC / AM
Y Gweinidog Addysg a Sgiliau
Minister for Education and Skills

Eitem 6

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon